

Tiina Naukkarinen

Niina Paavilainen

”LÖIN LAPSIANI, JOTTA OLISIN
SAANUT HEIDÄT HILJAIKSI”

Narratiivinen tutkimus naisten lapsiin
kohdistamasta väkivallasta

Opinnäytetyö
Sosiaalialan koulutusohjelma

Syyskuu 2010

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU <small>Mikkeli University of Applied Sciences</small>	Opinnäytetyön päivämäärä 2.9.2010				
Tekijä(t) Tiina Naukkarinen & Niina Paavilainen	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Sosiaalian koulutusohjelma				
Nimeke "Löin lapsiani, jotta olisin saanut heidät hiljaisiksi" Narratiivinen tutkimus naisten lapsiin kohdistamasta väkivallasta					
Tiivistelmä Naisten lapsiin kohdistuva väkivalta on vielä nykypäivänäkin suuri tabu. Naiset kuitenkin käyttäytyvät väkivaltaisesti lapsia kohtaan yhtä usein kuin miehet, joidenkin tutkimusten mukaan jopa useammin. (Lagerspetz 1998,156.) Yhteiskunnassa vallitsee yhtenäinen ajatus siitä, että nainen on aina hoivaava, huolehtiva, empaattinen ja lempeä sekä luonnostaan epäaggressiivinen. Tämän takia naiset tuntevat suurta häpeää omista negatiivisista tunteistaan. Opiskelumme alussa nousi halu tutkia naisten väkivaltaista käytöstä lapsia kohtaan erään harjoitustyön yhteydessä, joten halusimme tehdä aiheesta opinnäytetyömme. Tavoitteenamme oli perehtyä naisten lapsiin kohdistamaan väkivaltaan ja selvittää syitä, mitkä siihen olivat johtaneet sekä kuinka väkivalta oli ilmennyt ja kuinka naiset olivat sen itse kokeneet. Edellä mainituista asioista nousi esiin seikat, joista muodostuivat tutkimuskysymykset, joita käytimme opinnäytetyössämme. Aineistona käytimme kertomuksia, joita pyysimme väkivaltaa käyttäneitä naisia kirjoittamaan. Tarinapyynnötämme julkaistiin eri lehtien Internet-sivuilla. Halusimme, että naiset pysyvät tuntemattomina. Tällä halusimme varmistaa aineiston saamisen, koska aihe on itsessään hyvin arkaluontoinen. Pyysimme naisia kertomaan oman tarinansa käyttämästään väkivallasta ja sen herättämistä tuntemuksista. Työmme on tutkimusotteeltaan laadullinen. Lähestymistapana on narratiivisuus. Narratiivisella lähestymistavalla tarkoitetaan tapaa kertoa omasta elämästä ja tehdä sitä kautta oman elämän tutkittavista asioista merkityksellisiä. Narratiivisuus aineiston analyysitapana tarkoittaa sitä, että tarinoista nostetaan esiin yhteisiä teemoja, joiden avulla muodostetaan uusi juonellinen kertomus. Uusi kertomus sisältää aidoille tarinoille yhteisiä piirteitä. Aineistostamme nousi esiin syitä väkivaltaiselle käytökselle, joista tärkeimpänä mainittakoon naisten oma uupumus, lapsuuden kokemukset ja lasten kanssa tapahtuneet konfliktitilanteet. Kaikissa saamissamme tarinoissa oli henkistä ja fyysistä väkivaltaa. Väkivallan muotoja olivat muun muassa uhkailu, kiristäminen, tukistaminen sekä yleinen fyysinen kuritus. Väkivallan käyttö herätti lähes kaikissa naisissa syyllisyyttä ja häpeää sekä huonoa omaatuntoa. Tutkimuksemme avulla halusimme tuoda naisten ja äitien tekemää väkivaltaa tunnetummaksi, jotta sitä olisi helpompi tuoda esille.					
Asiasanat (avainsanat) väkivalta, nainen, aggressio, lapsi, narratiivisuus,					
Sivumäärä 34	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%;">Kieli</td> <td style="width: 50%;">URN</td> </tr> <tr> <td>suomi</td> <td></td> </tr> </table>	Kieli	URN	suomi	
Kieli	URN				
suomi					
Huomautus (huomautukset liitteistä) 7 liitesivua					
Ohjaavan opettajan nimi Virve Jussila	Opinnäytetyön toimeksiantaja				

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Date of the bachelor's thesis 2.9.2010	
Author(s) Tiina Naukkarinen Niina Paavilainen		Degree programme and option Degree Programme in Social Studies	
Name of the bachelor's thesis "I hit my children to get them quiet" Narrative study of women's violence towards children			
Abstract The aim of this bachelor's thesis was to examine women's violence towards children and the reasons for this behaviour. Two important research questions were how violent behaviour occurred and how women experienced it. The research material for this study was gathered from different sites on the Internet. Women who had behaved violently towards their children could anonymously tell their stories dealing with this delicate subject. They described the violent behaviour they had had towards their children and the feelings it had evoked in them. The method used in this study was narrative qualitative research. Narrative approach is a way of telling about one's own experiences and in this way making the issues under study meaningful. The study showed that the most important reasons for women's violent behaviour towards their children were women's own exhaustion, childhood experiences and conflict situations with children. Both mental and physical violence were found in all the stories of this research. The forms of violence occurred in this study were threatening, blackmailing, pulling hair and general physical punishment. The use of violence caused guilt, shame and bad conscience in almost every woman taking part in this study.			
Subject headings, (keywords) violence, women, aggression, children, narrative			
Pages 34 + 3 appendices	Language Finnish	URN	
Remarks, notes on appendices 7 pages of appendices			
Tutor Virve Jussila		Bachelor's thesis assigned by	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	ÄITIYS JA ÄITIMYYTTI	2
2.1	Äitiyden historia	2
2.2	Äitiyttä ohjaavat myytit	3
2.3	Aggressio	4
2.4	Naisten viha ja aggressio	5
3	VÄKIVALTA	5
3.1	Fyysinen väkivalta	8
3.2	Psyykinen väkivalta	9
3.3	Syyt väkivallan käytölle.....	10
3.4	Väkivallan vaikutukset	11
4	LAPSEN OIKEUDET	12
4.1	Lapsen oikeus perusturvallisuuteen	12
4.1.1	Psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus.....	14
4.1.2	Fyysinen turvallisuus	14
4.2	Lapsen oikeuksiin vaikuttava lainsäädäntö.....	15
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	15
5.1	Narratiivinen lähestymistapa laadullisessa tutkimuksessa.....	16
5.2	Aineiston keruu.....	18
5.3	Luotettavuus ja eettisyys	20
5.4	Aineiston analysointi	21
6	TUTKIMUSTULOKSET	22
6.1	Väkivaltaan johtaneet syyt	22
6.2	Väkivallan ilmeneminen	23
6.3	Väkivallan herättämiä ajatuksia.....	23
6.4	Liisan tarina	24
7	POHDINTAA.....	27
7.1	Tulosten pohdinta	27
7.2	Opinnäytetyöprosessi	30
7.3	Jatkotutkimusehdotukset	32

LÄHTEET	34
LIITTEET	

1 JOHDANTO

”Jouduin myöntämään, että näin pitkälle ihminen saattaa mennä, kun se pistetään oikein ahtaalle, että kauheeta se voi vaikka omaa lastaan lyödä, jos se on tarpeeksi ahtaalla.” Sinikka 36 (Nykyri 1998, 136).

Puhuttaessa väkivaltaisuudesta yhdistetään käsite usein miesten tekemäksi väkivallaksi. Yleiset kuvitelmat ovat kuitenkin muuttuneet tutkimusten ja tilastotietojen mukana. Naisten väkivaltaisuus on lisääntynyt vuosien saatossa huimasti. Törkeistä pahoinpitelyistä lapsiin kohdistuneena lähes puolet on naisten tekemiä. (Ensi- ja turvakotienliitto.)

Tavoitteena tässä opinnäytetyössä on selvittää naisten lapsiin kohdistamaa väkivaltaa ja sen muotoja sekä tunteita, joita se on herättänyt. Aineistomme koostuu naisten tarinoista, joiden avulla tuotamme uuden tarinan narratiivista menetelmää käyttäen.

Nostamme tässä työssä esille vain henkisen ja fyysisen väkivallan. Näitä käsitteitä avaamme hieman, huolimatta siitä, että väkivallan muotoja on paljon muitakin. Nämä kaksi väkivallan muotoa ovat itsessään jo niin laajoja, ettemme voineet lähteä käsittelemään äitien väkivaltaista käyttäytymistä muilta näkökannoilta. Mielestämme naisten väkivaltaista käyttäytymistä pitäisi tutkia enemmän, jotta väkivaltaa käyttävät naiset saisivat tarvitsemaansa apua. On myös tärkeää, että naisten uhreiksi joutuneet lapset saisivat tarvitsemansa avun ja tuen. Aihetta lisää tutkimalla ilmiötä tuodaan tunnetummaksi ja ymmärretyimmäksi. Tämä saa aikaan sen, että naiset uskaltavat hakea apua itselleen tarpeeksi ajoissa.

Kuvaamme teoreettisessa viitekehyksessä valitsemiamme väkivallan muotoja ja määritelmiä sekä syitä ja vaikutuksia. Lisäksi käsittelemme hieman lapsen oikeuksia sekä siihen vaikuttavaa lainsäädäntöä. Selvitämme myös äitiyden historiaa sekä äitiyttä ohjaavia myyttejä. Yleisellä tasolla avaamme hieman naisten viha- ja aggressiokäsitteitä.

Tulokset tuomme esiin uuden tarinan kautta sekä jaottelemme tulosten pääkohdat tutkimuskysymysten mukaisesti.

Toivomme, että työmme madaltaa kynnyistä puhua ilmiöstä sekä innostaa muitakin tutkimaan naisten väkivaltaa eri näkökulmilta.

2 ÄITIYS JA ÄITIMYYTTI

*”Äiti on toisten tunteitten astia, joka liikaa vastaanotettuaan vajoaa jon-
nekin, räjähtätai alkaa läikähdellä yli”* (Nykyri 1998, 142).

Äitiys tuo mukanaan monia odotuksia ja kuvitelmia tulevasta elämästä lapsen kanssa. Monesti nämä, usein ruusunpunaiset kuvitelmat, eivät vastaa sitä todellisuutta mitä uusi elämä tuo tullessaan. Moni ensimmäistä kertaa äidiksi tuleva voi luulla, että elämään lapsen kanssa ei kuulu mitään negatiivisia tunteita. Tähän luultavasti eniten vaikuttaa kulttuuriimme juurtuneet käsitykset äitiydestä ja naiseudesta. Vaikka naisten asema yhteiskunnassa on kohentunut ja naisten ja miesten väliset suhteet tasa-arvoistuneet, elävät vielä vahvana käsitykset siitä millainen äidin ja naisen tulee olla. Näitä äitiyteen liittyviä käsityksiä kutsutaan äiti-myyteiksi. (Janhunen 2008, 6.)

2.1 Äitiyden historia

Vaikka äitejä on ollut aina, käsitteellisen sisällön sana äitiys on saanut vasta 1800-luvun puolivälissä. Äitiys sana on esiintynyt suomen kielessä ensimmäistä kertaa juuri edellä mainittuna aikana, jolloin vähitellen kansalliseksi ihanteeksi vakiintunut moderni ydinperheideologia oli jo syntynyt. Ranskalainen Jean Jacques Rousseau teki yhteiskuntafilosofisen teoksen *Èmile* vuonna 1762, ja sen katsotaan olevan käännekohta länsimaisessa kulttuurissa äitiyden ymmärtämiseen. Hän esitti teoksessaan lasten kasvatuksesta ja lapsuudesta teorian, jota tuolloin pidettiin vallankumouksellisena. Rousseau esitteli myös naisen äitinä ja vaimona, ei yksilönä, eikä kansalaisena. Teoksen myötä syntyi käsitys rakastavasta ja lempeästä äidistä. Modernin ydinperheideologian mukaan äitiyttä ja naiseutta alettiin ihannoida ja nainen tavallaan ylentämällä alistettiin kiinnittymään lapsiin ja perheeseen. Tätä voidaan pitää äiti-myytin kehittymisen aikana, koska vallalla oli sellainen käsitys, jossa naista arvioitiin vain hyvän huolenpidon ja perheen hoidon kautta. Vaikka naiset huolehtivatkin lapsista ja lapset olivat heidän vastuullaan, ei naisilla ollut laillisia oikeuksia lapsiin. Vuonna 1929 nai-

set saivat miesten kanssa tasavertaiset huoltajuusoikeudet lapsiinsa, kun avioliittolaki uudistettiin Suomessa (Berg 2008, 19–20.) Seuraavassa tarkastelemme kuinka kulttuurissamme käsitetään naiseutta ja äitiyttä, mitä äitimyytti pitää sisällään ja kuinka naiseus ja äitiys ja niiden käsitykset ovat muuttuneet.

2.2 Äitiyttä ohjaavat myytit

Äitiys on instituutio, jolla on omat kulttuuriset sääntönsä lähes jokaisessa yhteiskunnassa. Äitiyden kokemukset yksilötasolla ja instituution määrittämänä voivat erota toisistaan paljonkin, mutta ovat silti tiukasti sidoksissa toisiinsa. Äitiys voi näin ollen tuntua hankalalta ja ristiriitaiselta, jos äidin omat äitiyden kokemukset ja äitiysinstituution vaatimukset eivät kohtaa. (Berg 2008, 20.) Nykyajan äideiltä vaaditaan paljon. Naisen tulee käydä työssä, kehittää uraa, huolehtia perheestä ja lapsista. Onneksi myös isät ovat ruvenneet osallistumaan ns. naisten töihin, eli perheen ja kodin hoitoon. Kuitenkin tuntuu, että naiset ovat viimekädessä vastuussa lapsista ja perheestä. Äitiyden katsotaan olevan jollain tapaa naiseuden mittari. Vielä näinäkin päivinä ihmetellään yksinäisiä naisia, jotka eivät halua lapsia, ja mietitään onko heissä jotain vikaa. Äitiyden on käsitetty olevan sisäsyntyistä, luontaista toimintaa. Yhtä outoa kuin lapsettomuutta omasta tahdosta, on äidin yhteiskunnallisesti epäsovivana pidetty käytös lasta kohtaan.

Äitejä on kautta aikojen pidetty luonnostaan lempeinä, toisista huolehtivina ja sopuisina ihmisinä. Myyttien mukaan äidit ovat tietyn ikäisiä. (Janhunen 2008, 14.) Oletamme, että lapsen saava henkilö on täysi-ikäinen. Teiniäitejä arvostellaan usein ja heidän kykyjään hoitaa lasta epäillä, vaikka yhtä lailla vanhempi nainen voi olla kokematon lasten kanssa, eikä tiedä kuinka toimia, kun esikoinen syntyy. Ulkonäkö on myös myytti (Janhunen 2008, 14). Äidin tulee näyttää siististi pukeutuneelta ja itsestään huolehtivalta, samalta kuin valtaosa äideistä. Joskus näkee muiden ihmisten huokailevan, kun esimerkiksi gootti-pukuinen äiti työntää lastaan rattaissa. Monen mielestä hän ei voi olla hyvä äiti, koska pukeutuu epäsovivalla tavalla. Kolmas ulkonäköön liittyvä uskomus liittyy ihmisen kokoon (Janhunen 2008, 14). Kyse voi olla joko lihavuudesta tai laihiudesta, tai sitten vaikka lyhytkasvuisuudesta. Tunnutaan ajattelevan, että vain tietyn kokoisilla, näköisillä ja ikäisillä olisi oikeus äitiyteen.

Äitien oletetaan rakastuvan lapsiinsa heti syntymän jälkeen, näin ei kuitenkaan aina käy. Toisilla kiintymys tulee vähitellen tutustuessa ja joillakin ei ollenkaan. Tuore äiti voi tuntea itsensä täysin epäonnistuneeksi ja huonoksi äidiksi, jos rakkauden tunteet vauvaa kohtaan viipyvätkin odotettua pidempään. Myyttien mukaan on myös olemassa luvallisia ja luvattomia tunteita. Luvallisia ja sopivia ovat lapsen ensisijaisuutta korostavat rakkaus, ylpeys, onnellisuus, huoli ja hoiva. Luvattomiksi tunteiksi taas katsotaan esimerkiksi itsekkyyttä, kuten oman ajan haluaminen, raivo ja surullisuus. Aivan kuin naisten täytyisi tukahduttaa tunteensa ja tarpeensa ja unohtaa, että he ovat yksilöitä. (Janhunen 2008, 19.) Uskotaan myös, ettei äiti voi olla väkivaltainen, ainakaan omille lapsilleen. Se ei ole hyväksyttävä ajatusmalli äidistä, jonka tulisi olla lempeä, hoivaava ja rakastava. Joka tapauksessa äiti on myös ihminen, joka väsyessään ja turhautuessaan voi olla ärtyvä ja lyhytjänteinen. Tällaisissa tilanteissa äidin käytös voi johtaa väkivaltaiseen käyttäytymiseen. (Janhunen 2008, 20.) Uskotaan, että äidillä tulisi olla niin pitkä pinna, että se kestää kaikki lapsiin kohdistuvat paineet ja ärtymykset (Nykyri 1998, 142). Niin saduissa kuin oikeassa elämässäkin on ihannoitu naista, äitiä, joka on vailla kateutta, kostonhimoa tai vihaa (Reenkola 2008, 11).

2.3 Aggressio

Sanana aggressio liitetään usein väkivaltaan ja joissakin tapauksissa se siihen johtaa. Aggressio-sanan merkitys on yleistynyt ja se on hyvin ymmärretty ihmisten keskuudessa. Se on tavallaan yleisnimitys halulle vahingoittaa jollain tapaa toista henkilöä tai ympäristöä. Kuitenkaan kaikkea toisen ihmisen satuttamista ei lueta aggressiiviseksi käyttäytymiseksi. Tahallisuuden määritelmä tulee liittää aggressiiviseen toisen satuttamiseen. Esimerkiksi lääkäri voi satuttaa potilastaan hoitotoimenpiteessä, tavoitteenaan vain potilaan hyvinvointi. Aggressiivinen käytös voi olla myös kohdistumatta kehenkään muuhun ihmiseen. Se voi olla tavaroiden heittäminen, paiskomista ja omien reaktioiden voimistumista. Tällä ihminen myös osoittaa toisille, että hän on suuttunut. (Lagerspetz 1998, 19–20.) Ihmisen oma aggressiotila voi myös näkyä itsensä vahingoittamisena (Reenkola 2008, 9).

Aggressio ei kuitenkaan ole pelkkää ulkoisesti näkyvää toimintaa, vaan se on nähtävä myös tunnetilana. Aggression olennaisia osia ovat vihan tunteet ja sisäinen kiihtymystila. (Lagerspetz 1998, 21.) Aggressio voidaan jakaa suoraan ja epäsuoraan aggressi-

oon. Epäsuoralla aggressiolla tarkoitetaan naisille hyvin tyypillistä niin sanottua salattua vetäytyvää vihaa, mm. selän takana puhumista, arvostelua ja juoruilua, eli aggression muotoja, jotka eivät aiheuta toisille fyysistä vahinkoa. Suora aggressio taas kohdataan suoraan vihan kohteeseen vaikkapa lyömällä, potkimalla tai haukkumalla. Tämän on katsottu olevan enemmän miesten tyylistä kuin naisten. (Nykyri 1998, 90–91.)

2.4 Naisten viha ja aggressio

Puhuttaessa vihasta, sana äitiys ei oikein tunnu istuvan samaan lauseeseen (Nykyri 1998, 130). Naisten ja koko yhteiskunnan mielissä elävä äitimyytti saa naiset tuntemaan suurta syyllisyyttä ja häpeää omista aggressiivisista tunteistaan. Syyllisyyden ja häpeän tunne on hyväksi, koska ne yleensä heräävät jo, kun aggressiivisia tunteita alkaa ilmaantua, ja näin ollen äiti kerkeää harkitsemaan tekojaan. Joillakin ihmisillä häpeän ja syyllisyyden tunteet eivät kuitenkaan ennätä tekojen edelle, vaan tulevat vasta jälkikäteen, liian myöhään. (Janhunen 2008, 42.) Nainen tuntee häpeää aggressiostaan, koska hänelle se merkitsee sitä, että hän ei ole pystynyt hillitsemään itseään tarpeeksi hyvin (Lagerspetz 1998, 230). Äitien tuntiessa vihaa ja kostonhimoa omia lapsiaan kohtaan, se kauhistuttaa heitä. Samaan aikaan lastaan kuitenkin yleensä rakastaa pohjattomasti ja siitä johtuvien ristiriitaisten tunteiden takia lapsen kohdistuneita kielteisiä tunteita on vaikea kestää, saati sitten ääneen sanoa. (Reenkola 2008, 14.) Monet äidit luultavasti ajattelevat, että he eivät saa suuttua lapselleen joka on heistä täysin riippuvainen ja avuton. Janhunen (2008, 42) sanoo, että äidillä tarvitsee olla jokin todella voimakas tunne, joka motivoi äärimmäiseen epäitsekkyteen, jatkuvaan hoivavalmiuteen ja vastuunottamiseen. Tämä tunne on luultavimmin äidinrakkaus. Janhunen myös toteaa että suhde äidistä lapseen on oikeastaan edellä mainitun äidinrakkauden oikeuttama riistosuhde.

3 VÄKIVALTA

Nykyään kukaan ei ole turvassa väkivallalta. Väkivaltaa tulvii koteihin niin viihteen kuin muidenkin eri medioiden kautta. Näiden kautta käsitys väkivallasta voi hyvinkin väärentyä. Väkivallasta annetaan kuva, että se olisi tietyllä tapaa suotavaa ja hyväksyttävää. Lapset ja nuoret voivat ihannoita joitakin mediassa esiintyviä hahmoja, jotka

käyttävät väkivaltaa esimerkiksi puolustaakseen itseään. Näissä tapauksissa vanhemmilla on vastuu lapsen kasvatuksessa ja heidän tulisi kertoa lapsilleen mikä on oikein ja mikä väärin. Voi nimittäin olla, että nämä asiat kuulostavat mitättömiltä, mutta pitkällä tähtäimellä näillä voi olla suuretkin vaikutukset siihen, kuinka lapset alkavat käyttäytyä sekä ympäristöään että perhettään kohtaan. (Pyykkö 2003, 25.)

Lapsiin kohdistuva väkivalta on kasvanut maailman laajuiseksi ongelmaksi. Väkivaltaa ja sen eri muotoja on kuitenkin hyvin vaikeaa lähteä määrittelemään niin laajasti, koska kulttuuriset erot voivat olla suuria. Tästä johtuen ei aina pystytä todentamaan sitä, mikä on väärin taikka oikein. Monissa maailman kulttuureissa kurittaminen on kuitenkin sallittua lain mukaan. Eri kulttuurit määrittelevät yhteiset kulttuurien sisäiset uskomukset ja käyttäytymistavat sekä yhteiset tavat toimia eri tilanteissa. Vaikka kulttuuriset erot voivat olla suuria eri maiden välillä, on kuitenkin todettu, että yhtenäinen ajatus kulkee siinä, että ankara kuritus ja seksuaalinen hyväksikäyttö ovat kiellettyjä kulttuurista riippumatta. (Krug ym. 2005, 77–78.)

Lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa on hyvin vaikeaa tilastoida, kuitenkin määrää voidaan arvioida viranomaistilastoiden sekä erinäisten muiden tutkimusten avulla. Nämä tiedot ovat lapsiin kohdistuvan väkivallan saralta toistaiseksi puutteellisia. Tämä johtuu siitä, että esimerkiksi poliisin rikostilastojen avulla saadaan tietoon vain ilmirikollisuus eli rikollisuus, joka päättyy vain poliisin tietoon. Todennäköistä on, että vain pieni osa lapsiin kohdistuvasta väkivallasta tulee poliisin tietoon, sillä ilmoituskynnys kaltoinkohtelusta on edelleen hyvin korkea. Muita viranomaistilastoja poliisin lisäksi ovat terveystilastot ja lastensuojelutilastot, joiden luotettavuutta voidaan myös kyseenalaistaa arvioitaessa ilmiön todellista laajuutta. Kyselytutkimusten avulla voidaan saada selville niin sanottu piilorikollisuus, joka ei siis ole tavoittanut poliisien rikostilastoja. (Ellonen ym. 2007, 18.)

Väkivallan käyttö voidaan määritellä kahdella eri tavalla. Ensimmäinen tapa on väkivallan määrittely rikoslain pahoinpitelypykälien mukaan. Rikoslain 5§:n (1995/578) mukaan pahoinpitely on ruumiillista väkivaltaa, joka vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan. Tutkimuksissa yleensä todetaan puolestaan, että lasten kokema väkivalta on usein muutakin kuin fyysistä väkivaltaa. Usein väkivalta lasten kohdalla kuvataan perheen

sisällä tapahtuneeksi väkivallaksi. Perheen sisällä tapahtunutta väkivaltaa voidaan taasen kuvata joko vanhempien keskinäiseksi väkivallaksi eli lapsen kuulemaksi ja näkemäksi väkivallaksi taikka lapsen itsensä väkivallan kohteeksi joutumista. (Ellonen ym. 2007, 12.)

WHO:n asiantuntijakokous on esittänyt vuonna 1999 seuraavan määritelmän lapsiin kohdistuvasta väkivallasta: ”Lapsiin kohdistuva väkivalta tai kaltoinkohtelu sisältää kaikki vastuuseen, luottamukseen tai valtaan perustuvassa suhteessa ilmenevät fyysisen ja/tai emotionaalisen huonon kohtelun, seksuaalisen hyväksikäytön, laiminlyönnin tai kaupallisen tai muun hyväksikäytön muodot, jotka johtavat todellisen tai potentiaalisen vahingon aiheuttamiseen lapsen terveydelle, elämälle, kehitykselle tai arvokkuudelle.” (Krug ym. 2005, 78.)

Lapsen kaltoinkohtelu on käsitteenä kaiken kattava. Se on niin fyysistä, psyykkistä, kemiallista ja taloudellista väkivaltaa kuin myös seksuaalista hyväksikäyttöä ja lapsen laiminlyöntiä. (Haapasalo 2005, 4611.) Näistä ilmiöistä taas puolestaan voi erottaa kaksi eri puolta, passiivisen väkivallan ja aktiivisen väkivallan. Passiivinen väkivalta kohdentuu huolenpidon laiminlyömiseen ja aktiivinen fyysinen väkivalta taas käsittää ruumiillisen pahoinpitelyn. (Ellonen ym. 2007, 15.)

Yleisesti on ajateltu, että perheväkivalta on yleensä aina miesten tekemää. Näin ei asia kuitenkaan ole. Väkivaltaisuutta ilmenee niin naisten kuin miestenkin tekemänä. Nykypäivänä naisten tekemää väkivaltaa on alettu hieman enemmän nostaa esille, mutta ei kuitenkaan tarvittavissa määrin. Naisten kohdistama väkivalta lapsiin on lähes samoissa mittakaavoissa, ellei jopa yleisempää kuin miesten kohdistama väkivalta lapsiin. Tämä tieto selitetään usein sillä, että naiset ovat päivittäin enemmän lasten kanssa tekemisissä kuin miehet. (Lagerspetz 1998, 156.) On hyvin vaikeaa arvioida, onko naisten tekemä väkivalta lisääntynyt lähivuosina, sillä tästä ei ole minkäänlaisia seurantatietoja (Paavola 2008, 48).

Vuonna 2010 on alkanut laaja tutkimus siitä, kuinka paljon lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa on perheissä. Vuosina 1970–1994 lapsia kuoli pahoinpitelyn vuoksi kaksisataa joka vuosi. Valtaosa näistä lapsista oli alle 2-vuotiaita. 75 tapauksista oli sellaisia, että vanhempi riisti samalla myös hengen itseltään. Laissa nimitetty lapsensurma tarkoitti

taa, että äiti on surmannut alle vuorokauden ikäisen lapsensa. Näitä tapauksia oli 56. Tähän katsotaan syynä olevan synnytyksen jälkeinen masennus ja ahdistus. Reilussa kahdessakymmenessä tapauksessa vauvan kuolema oli johtunut äidin vahingossa ravistamisesta. Tutkimuksen mukaan äidit surmasivat lapsensa 61 % tapauksista. Tutkimusprojektin johtaja lastenpsykiatri Anne Kauppi kertoi haastattelussa, että naiset ja miehet surmaavat lapsiaan täysin eri syistä. Naiset kärsivät usein vakavista mielenterveyden häiriöistä ja tämän takia usein uskovat, että surmaamalla lapsen, he säästävät lapsen suurilta kärsimyksiltä. Miesten surmatessa lapsen usein syynä ovat niin alkoholi kuin myös väkivaltaisuus. Kaupin mukaan hälyttävät tilanteet tulevat ilmi vasta erikoissairaanhoidossa, jolloin tilanteisiin voi olla jo liian myöhäistä puuttua. Erityisen tärkeää olisi pystyä puuttumaan jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa eli neuvoloissa. (Iltalehti.)

Lapsen on huomattavasti helpompi kuitata naisen/äidin pahoinpitely sanomalla, että äiti vain huutaa. Monesti kuitenkin nämä lapsen sanat saattavat sisältää paljon enemmän, kuin mitä lapsi antaa ymmärtää. Usein lapsella on äidin turvaksi keksittyinä suojelevia sanoja. Sanat puolustavat naista ja naisen tekoja. Lapsen mielestä jokin aikaisemmin tapahtunut tapahtumasarja on johtanut naisen/äidin tekemisiin ja sanomisiin. Vähättely tapahtunutta kohtaan on myös hyvin yleistä lapsen suusta. ”Kyllä äiti löi, mutta ei se sattunut eikä se jättänyt jälkeä”. (Nettiturvakoti.) Ellonen ym. (2007, 16) toteaa teoksessaan, että usein lapselle vahingollisempaa voi olla se, kun lapsi joutuu todistamaan esimerkiksi äitiin kohdistuvaa väkivaltaa kuin se, että itse lapsena joutuisi väkivallan kohteeksi. Tämä siksi, että lapsi usein kokee pelkoa siitä, että menettää äidin, jos äiti saa surmansa.

3.1 Fyysinen väkivalta

Lapsiin kohdistuva ruumiillinen väkivalta kiellettiin laissa vuonna 1984, jonka seurauksena lasten ruumiillinen kurittaminen ja tukkapöllyt ovat huomattavasti vähentyneet. Kuitenkin kolmasosa väestöstä hyväksyy lasten ruumiillisen kurittamisen. Runas kymmenesosa aikuisväestöstä ei pidä lasten lyömistä nyrkillä tai potkaisemista pahoinpitelyinä. (Juusola 2007, 27.)

Fyysisen väkivalta on usein toimintaa, jolla aikuinen aiheuttaa lapselle ruumiillisia vammoja (Krug ym. 2005, 78). Fyysinen väkivalta voi tuottaa lapselle suurta kipua ja aiheuttaa hetkellistä tai pysyvää toiminnan vaikeutta. Fyysistä väkivaltaa on lyöminen, potkiminen, hiuksista repiminen ja kuristaminen. Raaimmillaan fyysinen väkivalta voi johtaa lapsen kuolemaan. (Paavilainen & Pösö 2003, 14.)

Suurimmassa vaarassa fyysistä väkivaltaa kohdatessaan ovat alle 2-vuotiaat lapset. Voima, joka kohdistuu ruumiiseen, kulkee suoraan lapsen ihon kautta. Väkivalta jättää lapseen tällöin näkyvän merkin. Usein aikuisen tekemä väkivalta lapselle huomataan kuvatessa luunmurtumia. Monesti huomataan, että lapsi on kokenut väkivallan aikaisemmin kuin mitä sanotaan, sillä murtumat ovat alkaneet parantua ilman tarvittavia hoitoja. (Krug 2005, 80.)

Fyysisenä väkivaltana pidetään myös kemiallista väkivaltaa. Tässä fyysisen väkivallan muodossa aikuinen antaa lapselle tahallisesti erilaisia päihdeaineita tai tarpeettomia lääkeaineita rauhoittaakseen lasta. (TerveSuomi.)

3.2 Psyykinen väkivalta

Henkinen väkivalta voi olla vahingollisempaa lapselle ja nuorelle kuin fyysinen väkivalta. Henkinen väkivalta usein jättää lapseen/nuoreen syvemmät arvet, joilla voi olla kauaskantoisemmat vaikutukset. (Janhunen & Oulasmaa 2008, 55–56.) Psyykkistä väkivaltaa on usein hankalampi havaita, koska sitä on helpompi tehdä salassa (Krug 2005, 84).

Psyykkistä väkivaltaa ovat lapsen laiminlyönti taikka lapsen hoidon laiminlyönti. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsen emotionaaliset ja psykososiaaliset tarpeet jätetään huomioimatta. Lapsi voi jäädä esimerkiksi perheen ristiriitojen takia vaille tarvittavaa ravintoa. (Paavilainen & Pösö 2003, 15.)

Lapsen nöyryyttäminen, uhkailu, naurunalaiseksi saattaminen tai muu psykologinen uhka, joka vahingoittaa lapsen henkistä hyvinvointia ja kehitystä lukeutuvat psyykkiseen väkivaltaan. Lapselle pahinta väkivaltaa on, kun vanhemmat jättävät lapsen tunte-elämän huomioimatta. Tämä aiheuttaa lapselle puutteellisen perusturvallisuuden.

Perusturvallisuus antaa lapselle pohjan tulevalle elämälle. Ilman opastusta, tukemista ja huomiota lapsi saa puutteelliset lähtökohdat tulevaisuudelle. Lapsi ei näin ollen ole itse kokenut läheisyyttä, joka saattaa tulevaisuudessa vaikuttaa hänen omaan elämäänsä, minkä vuoksi lapsi ei ehkä pysty osoittamaan tulevaisuudessa rakkautta toisia kohtaan. Perheväkivalta tilanteet, joissa lapsi ei suoranaisesti ole osallisena, voivat myös jättää lapseen jäljet. Hän saattaa kokea ahdistusta, turvattomuuden tunnetta ja pelkoa hylätyksi tulemisesta. (Paavilainen & Pösö 2003, 14–15.)

3.3 Syyt väkivallan käytölle

Monissa tilanteissa perheen sisäiset ongelmat ja haasteet saattavat vaikuttaa äidin käyttäytymiseen lastaan kohtaan. Äidillä voi olla pelkotiloja siitä, että lapsen käyttäytyminen saattaisi saada puolison hermostumaan ja käyttämään näin väkivaltaa äitiä kohtaan. Nainen voi siis olla samaan aikaan niin uhri kuin myös väkivallan tekijä. (Paavola 2008, 48–49.)

Reenkola (2008, 67) toteaa teoksessaan, että vastasyntyneiden vauvojen surmaaja on useimmiten äiti. Tekotapana on usein tukahduttaminen tai hukuttaminen. Se miksi äidit ovat ajautuneet näinkin epätoivoiseen tekoon, johtuu Reenkolan (2008, 67) mukaan siitä, että äideillä on usein itsellään itsemurha-ajatuksia.

Usein perheissä, joissa pahoinpidellään lasta, on myös ilmennyt väkivaltaa äidin ja isän välillä. Monet stressitekijät vaikuttavat vanhempien suhteeseen, jolloin jo niinkin suuret ja laajat kuin yhteiskunnalliset ongelmat voivat vaikuttaa perheessä käytetyn väkivallan määrään. Kynnys väkivaltaan monien stressitekijöiden ilmetessä voi olla hyvinkin matala. (Haapasalo 2001, 4613.) Ei kuitenkaan ole itsestäänselvyys, että kaltoinkohtelua tapahtuu vain perheissä, joissa eletään köyhyysrajalla ja perheissä, joissa on suuria ongelmia. Kaltoinkohtelua tapahtuu nimenomaan monissa eri sosiaaliluokissa, joissa kohtaavat monet erilaiset ongelmat ja stressitekijät. Syitä, jotka voivat vaikuttaa äidin kykyyn kestää konfliktitilanteita ovat esimerkiksi lapsen ylivilkkaus, voimakas temperamentti, synnytyskomplikaatiot, lapsen vammaisuus, vanhemman mielenterveysongelmat, taloudelliset vaikeudet, päihteiden käyttö ja myös omassa lapsuudessa koettu kaltoinkohtelu. (Juusola 2007, 27.)

Ensi- ja turvakotien liitto toteutti vuosina 2004–2008 kehittämishankkeen nimeltä Vaiettu naiseus. Edellä mainittu projekti keskittyi lähinnä ensi- ja turvakotiyhdistyksen työntekijöiden huomioihin ja kokemuksiin naisten väkivallasta. Toinen tutkimus, joka on edelleen yksi tärkeimmistä, on vuonna 1988 valmistunut Lastensuojelun Keskusliiton teettämä tutkimus, jossa tutkittiin suomalaisten lasten väkivaltakokemuksia. Suomessa on myös tehty useita muita tutkimuksia, jotka ovat selvittäneet lasten uhrikokemuksia. Yksi tehdyistä uhritutkimuksista on vuonna 1988 valmistunut kyselytutkimus Lasten väkivalta- ja seksuaalikokemukset. Tutkimuksen tarkoituksena oli saada luotettavaa tietoa lapsiin perheessä kohdistuvasta väkivallasta ja seksuaalisesta hyväksikäytöstä Suomessa. (Ellonen ym. 2007, 34.)

3.4 Väkivallan vaikutukset

Fyysinen väkivalta voi aiheuttaa lapselle muitakin seuraamuksia kuin fyysisiä merkkejä vartalossa. Usein kaltoinkohdeltu lapsi saa niin traumaattiset kokemukset, että se on yhteydessä myös aikuisiän väkivaltaisiin suhteisiin. (Haapasalo 2005, 4611.) Lapsi saattaa saada aikuisen käyttämästä väkivallasta toimintamalleja, joita hän tulevaisuudessa saattaa itsekin käyttää. Fyysinen väkivalta voi aiheuttaa lapselle myös pelon tunteita sekä luottamuksen puutetta. Väkivalta voi lisätä myös lapselle epävarmuuden ja vihan tunteita, jotka vaikeuttavat lapsen elämää kasvaessaan aikuiseksi. (Paavilainen & Pösö 2003, 14.)

Tutkimuksissa on todettu, että lapsella, joka on kohdannut pahoinpitelyä taikka laiminlyöntiä lapsuudessaan, on muita useammin psyykkisiä oireita, kuten masennusta, aggressiivisuutta, ahdistuneisuutta, impulssikontrollin häiriöitä, käytösongelmia, epäsosiaalista käyttäytymistä ja rikoksia. Aikuisena heillä voi olla psyykkisiä vaikeuksia, persoonallisuushäiriöitä, päihteidenkäyttöä ja terveysongelmia. (Haapasalo 2005, 4611.)

Tutkimusten mukaan joka kolmas kaltoinkohdeltu lapsi jatkaa väkivallan kierrettä ja pahoinpitelee tulevaisuudessa omia lapsia. Väkivalta ei kuitenkaan välttämättä periydy sosiaalisesti sukupolvesta toiseen, vaan 20 % väkivaltaa kohdanneista lapsista pystyy elämään aivan normaalin elämän aikuisena. (Haapasalo 2005, 4611.) Olisi hyvin tärkeää, että niille lapsille, jotka ovat kokeneet väkivaltaa lapsuudessaan, annettaisiin

tulevaisuudessa mahdollisuus apuun. Näin he saisivat mahdollisuuden katkaista väkivallan kierteen. Traumakokemukset ovat niin vahvasti joissakin tapauksissa läsnä lasten ja nuorten elämässä, että ilman auttavaa kättä väkivalta voi pahimmassa tapauksessa kiertää sukupolvelta toiselle. (Ojala 2009, 16.)

Vuonna 2005 ilmestyneessä Lääkärilehdessä Haapasalo kirjoittaa artikkelissaan, että Egeland on tutkimuksessaan tutkinut 267 esikoistaan odottavaa äitiä, joista 47 oli lapsuudessaan kokenut jonkin asteista väkivaltaa. Luultavasti tämän seurauksena heistä 34 % pahoinpiteli omaa lastaan ensimmäisen neljän ikävuoden aikana. Näistä äideistä 6 %:lla oli myös muita vanhemmuuden ongelmia. Myös äidit, jotka olivat lapsuudessaan kokeneet seksuaalista väkivaltaa (46 %), jollakin tavoin pahoinpitelivät heidän omia lapsiaan. (Haapasalo 2005, 4611.)

Kaltoinkohtelu voi olla lapselle niin traumaattinen kokemus, että siitä voi seurata traumaperäistä stressiä. Kroonistuessaan se aiheuttaa ja ilmenee ajatusten, käyttäytymisen ja tunteiden tasolla. Pitkällä aika välillä kroonistuneella traumaperäisellä kaltoinkohtelulla on vaikutukset aivojen biokemiaan. Eli toistuvat väkivallan kokemukset muuttavat aivojen toimintaa. (Haapasalo 2005, 4612.)

4 LAPSEN OIKEUDET

Lasten oikeuksia säättää YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (Liite 3), joka on hyväksytty vuonna 1989. Kyseinen sopimus astui voimaan, kun riittävä määrä valtioita oli liittynyt siihen syyskuussa 1990. Suomessa sopimus ratifioitiin kesäkuussa 1991, ja voimaan se astui noin kahta kuukautta myöhemmin. Lasten lainoikeudellisia oikeuksia suojaa lastensuojelulaki, joka on uudistettu 2008. Lastensuojelulaki pohjautuu lapsen oikeuksien sopimukseen. (Lastensuojelun keskusliitto.)

4.1 Lapsen oikeus perusturvallisuuteen

Jokaisella lapsella on oikeus perusturvallisuuteen. Perusturvallisuus on sekä psyykkistä, sosiaalista että fyysistä turvallisuutta, joihin kuuluu monia eri osa-alueita. Eri kulttuureissa perusturvallisuus ja perustarpeiden määrittely myös käsitetään eri tavoin.

Yhteistä kuitenkin kulttuurisista eroista huolimatta on se käsitys ja usko, että kaikki lapset ympäri maailman tarvitsevat suojelua ja turvaa. Tärkeimpiä lapsen perustarpeita voidaan sanoa olevan rakkaus, arvostuksen ja hyväksynnän saaminen, sekä kuulluksi ja nähdyksi tuleminen. On myös perustarpeita, joista pelkästään vanhemmat eivät voi huolehtia, vaan avuksi tarvitaan yhteiskuntaa. Valtio tuottaa terveydenhuollon palvelut ja huolehtii siitä, että lapsen perustarpeet tulevat taattua myös kodin ulkopuolella, esimerkiksi kouluissa, päiväkodeissa ja lastensuojelulaitoksissa. (Söderholm ym. 2004, 59–60.)

Lapsen perustarpeiden laiminlyönti johtaa turvattomuuteen. Kaikki lapset ovat erilaisia, joten ei voida sanoa samankaltaisten laiminlyöntien vaikuttavan samoin kaikkiin lapsiin. Toisista turvattomuuden ja laiminlyöntien merkit näkyvät hyvinkin selvästi, toisista ei juuri ollenkaan. Nämä eroavaisuudet voivat johtua lapsen iästä ja sukupuolesta, sekä temperamentista ja siitä, minkälaisia selviytymiskeinoja lapset ovat itselleen kehittäneet kyseisiä tilanteita varten. (Söderholm ym. 2004, 59–60.)

Lapsen oikeuksien päivänä 2006 lakimies Johanna Aalto sanoi tiedotustilaisuudessaan seuraavasti: ”Suomea velvoittavan YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lapsia tulee suojella kaikenlaiselta väkivallalta, vahingoittamiselta, pahoinpitelyltä, laiminlyönniltä ja välinpitämättömältä tai huonolta kohtelulta”. Tätä edellä mainittua lausetta Suomen valtion tulee noudattaa suojellessaan maamme lapsia. (Aalto 2006). Seuraavaan olemme koonneet YK:n lapsen oikeuksien sopimuksesta pääpiirteittäin lapsen oikeuksia. Lapsen oikeuksien sopimuksesta käytämme lyhennettä LOS.

Lapsella tarkoitetaan YK:n mukaan jokaista alle 18-vuotiasta. Lapsen oikeuksiin on oikeutettu jokainen lapsi riippumatta siitä mikä on hänen alkuperänsä. Myöskään lapsen vanhempien tai hänen omien ominaisuuksiensa tai mielipiteiden takia lasta ei saa syrjiä, vaan jokaista lasta täytyy kohdella tasavertaisesti lähtökohdista huolimatta. Aina, kun tehdään lasta koskevia päätöksiä, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.(LOS.) Yksittäisen lapsen etua voi olla vaikea määrittää yksiselitteisesti, helpompi on määritellä se mikä ei ole lapsen edun mukaista (Mahkonen 2010, 95).

Jokaisella lapsella on oikeus elämään, lapsen henkiin jäämiselle ja kehitykselle on taattava mahdollisimman hyvät edellytykset. Valtion tulee kunnioittaa lapsen huoltaji-

en oikeuksia, vastuuta ja velvollisuuksia kasvatustyössä. Ensisijainen kasvatusvastuu on vanhemmilla ja valtion tulee tukea sitä. Lapsen ensisijainen oikeus ja etu on elää omien vanhempiensa kanssa, jos se ei kuitenkaan ole mahdollista täytyy hänelle järjestää tapaamisia vanhempien kanssa. Kuitenkin niin, että se on turvallista ja lapsen yksilöllisen edun mukaista. (LOS.)

4.1.1 Psyykkinen ja sosiaalinen turvallisuus

Lapsen psyykkistä ja sosiaalista turvallisuutta horjuttaa laiminlyönti ja heitteillejätto. Emotionaalinen kaltoinkohtelu kuuluu myös tämän turvallisuuden piiriin. Lapsen heitteillejätto ja laiminlyönti tarkoittaa sitä, että vanhempi ei kyvyistään huolimatta huolehdi lapsen elinympäristön turvallisuudesta, riittävästä ravitsemuksesta, suojelemisesta, terveydestä ja vaikkapa koulutuksesta. Vanhempien jättäessä huolehtimatta lapsen perustarpeista sekä lapsen kehityksestä, syyllistyvät vanhemmat lapsen laiminlyöntiin. Lapselle tulee tarjota kannustava, asianmukainen kasvuympäristö. Kyse on emotionaalista kaltoinkohtelusta, jos näin ei toimita. Kaikki teot, jotka ovat vaaraksi lapsen emotionaaliseen kehitykseen ja terveydelle luetaan kaltoinkohteluksi. Tällaisiin tekoihin luetaan mm. kaikki ei-fyysisen vihamielisen kohtelun muodot. Näitä ovat esimerkiksi pelottelu, uhkailu, hylkääminen, liikkumisen rajoitus, pilkkaaminen ja solvaaminen. (WHO 2005, 79.)

Kaltoinkohtelua voi olla vaikea huomata, koska se ei välttämättä näy ulospäin ja se voi olla hyvinkin salassa tehtävää. Näin ollen, kun hälyttäviä merkkejä ei ole nähtävissä, ei asiaan pystytä usein puuttumaan tarpeeksi ajoissa. Varsinkin lapsen laiminlyönti etenee yleensä hitaana prosessina ja sitä on vaikea huomata varhaisessa vaiheessa. Voi olla, että emotionaalista laiminlyöntiä ei huomata koko lapsuusiän aikana. Riskitekijöitä lapsen kaltoinkohtelulle ovat esimerkiksi vanhemman päihteidenkäyttö, omassa lapsuudessa koetut vääryydet ja väkivalta, psyykkiset sairaudet ja syrjäytyminen. (Söderholm ym. 2004, 12–13.)

4.1.2 Fyysinen turvallisuus

Fyysisellä turvallisuudella tarkoitetaan sitä, että lapsella on ruumiillinen koskemattomuus. Hoivaaja ei saa tarkoituksellisesti toimia millään tavalla, joka voi vahingoittaa

lasta fyysisesti. Seksuaalinen hyväksikäyttö tarkoittaa sitä, että aikuinen käyttää lasta omien tarpeidensa tyydyttämiseen tietoisesti ja näin aiheuttaa sekä fyysisen, että psyykkisen turvallisuuden puutteen. (WHO 2005, 78–79.)

4.2 Lapsen oikeuksiin vaikuttava lainsäädäntö

Viime vuosien, voidaan jopa sanoa vuosikymmenien aikana, lasten oikeudellinen asema maassamme on parantunut. Lastensuojelulaki ja laki lasten huollosta ja tapamisesta ohjaavat lasten oikeuksia yhteiskunnassa. Muuttuneet käsitykset lapsista, sekä asenteet ovat muuttuneet ja vaikuttaneet lainsäädäntöön. Aiemmin korostettiin enemmän vanhempien oikeuksia suhteessa lapsiin, nyt on ruvettu kiinnittämään enemmän huomiota lasten oikeuksiin ja lasten suojeluun. Huolimatta siitä, että lapsen oikeuksiin on ruvettu kiinnittämään huomiota, ei lapsilla juurikaan ole mahdollisuutta itse vaikuttaa omiin etuihinsa. Käytännössä, jos lapsen vanhemmat ovat kykenemättömiä huolehtimaan lapsestaan ja hänen tarpeistaan, valta päättää lapsen asioista siirtyy sosiaalialan ammattihenkilöstölle. Laki määrää, että lapsen etu täytyy toteutua ensisijaisena ja sitä asiantuntijahenkilöstön tulee noudattaa, myös vastoin lapsen tahtoa. (Aho ym. 1995, 16–17.)

Lastensuojelulain (LSL) 1§:ssä on kiteytetty lapsen oikeuksien sopimuksen lähtökohdat (Mahkonen 2010, 81). Siinä tiivistetään lain tarkoitus, joka on lapsen erityisen suojelun, tasapainoisen ja monipuolisen kehityksen turvaaminen, sekä oikeus turvalliseen kasvuympäristöön (LSL).

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Seuraavaksi kuvaamme työmme tutkimusongelmat. Tutkimuksemme on laadullinen tutkimus, jossa käytimme apuna narratiivista lähestymistapaa. Avaamme hieman kumpaakin käsitettä ja sitä, mikä tekee työstämme narratiivisen. Käymme läpi aineiston analysointia ja keruuta sekä työmme luotettavuutta ja eettisyyttä. Luotettavuus on itsessään kovin tärkeä työmme kannalta, sillä emme missään nimessä halunneet paljastaa kenenkään henkilöllisyyttä tutkimuksemme aikana.

Halusimme selvittää työmme kautta, mitkä asiat ovat johtaneet naiset kohdistamaan lapsiin väkivaltaa sekä sitä, kuinka naiset ovat kokeneet oman väkivallan käyttönsä ja kuinka se on ilmennyt.

Seuraavien tutkimuskysymyksien pohjalta pyysimme naisilta omakohtaisia tarinoita lapsiin kohdistuneesta väkivallasta.

1. Mikä tai mitkä asiat ovat johtaneet väkivallan käyttöön?
2. Miten henkinen, fyysinen tai molemmat väkivallan muodot ovat ilmenneet?
3. Mitä ajatuksia ja tunteita väkivallan käyttö on herättänyt sinussa?

Kirjoituspyynnöissä emme rajanneet lapsien ikää, emmekä asettaneet aikarajaa tapahtuneelle väkivallalle.

Tarinapyyntöjä pyytäessämme emme määritelleet sitä, että lapsen täytyisi olla naisen oma, koska emme pitäneet itsestään selvänä, että kaikki kirjoittajat olisivat äitejä. Meidän saamissamme tarinoissa naiset kuitenkin puhuivat omista lapsistaan, joten tämän vuoksi puhumme pääasiallisesti äideistä, mutta myös naisista, koska äidit ovat myös naisia.

5.1 Narratiivinen lähestymistapa laadullisessa tutkimuksessa

Tutkimusmenetelmänä käytimme työssämme kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta. Laadullisen tutkimuksen luonteeseen kuuluu, että tutkimuksen selkeät eri vaiheet eivät välttämättä ole tutkimuksen alussa selkeästi huomattavissa. Laadulliselle tutkimukselle on olennaista, että työ ja prosessi muokkautuvat tutkimuksen edetessä. Tarkoituksena tämän kaltaisessa tutkimuksessa on, että tutkija tavoittaisi tutkittavan näkemyksen tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimusmenetelmä vaatii tutkijalta, että hän ymmärtää tutkimuksen sisällön ja sen mahdollisuuden muokkautua koko ajan tutkimusta tehdessä. Tutkijan tulee pystyä tekemään koko tutkimuksen ajan uusia linjauksia työn niin vaatien. (Kiviniemi 2007, 70–71.)

Ainoastaan aineiston keruuseen ja sen luonteeseen vaikuttavat tutkijan omat pyrkimykset ja näkökulmat ja se mistä näkökulmasta aihetta katsotaan. Aineiston todelli-

suus välittyy lukijalle tutkijan tulkintojen ja eri katsontakantojen kautta. (Kiviniemi 2007, 73.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. On kuitenkin huomioitava tutkimusta tehdessä, että todellisuutta ei saa itse käydä muokkaamaan ja paloitlemaan mieleisekseen. (Hirsjärvi ym. 2009, 161.) Tutkimuksen osat muokkaavat toinen toistaan ja tätä kautta on mahdollista löytää monenlaisia vastauksia kysymyksiin. Jokaista tapausta tulisi käyttää ainutlaatuisesti ja tulkinta tulisi olla sen mukaista. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.) Tutkimuksen luonteeseen kuuluu, että kohdetta tutkitaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tarkoituksena löytää tai paljastaa tosiasioita eikä niinkään todentaa jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi ym. 2009, 161.) Tutkimuksen olemukseen kuuluu se, että tutkija itse ei tee päätelmiä eikä määrittele, mitkä asiat ovat oleellisia ja tärkeitä. Eli laadullisessa tutkimuksessa ei ole tarkoituksen mukaista testata eri teorioita tai hypoteeseja vaan tarkastella aineistoja monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.)

Narratiivisuus on yksi laadullisen tutkimuksen analyysitapa. Valitsimme narratiivisen lähestymistavan, koska halusimme tuoda tutkimuksemme tulokset esiin ihmisläheisesti tarinan muodossa. Naisten omakohtaiset tarinat heidän kokemuksistaan väkivallankäyttäjinä antavat meille mahdollisuuden tutkia ilmiötä narratiivisella otteella.

Narratiivinen lähestymistapa käsitetään yhtenä tapana kertoa omaa elämää ja tehdä sitä kautta oman elämän tutkittavista asioista merkityksellisiä. Yleistyneimmät tiedonkeruutavat laadullisessa tutkimuksessa ovat juuri omanelämäkerrat, päiväkirjat, kirjeet, muistelmat sekä viralliset dokumentit. Näiden kautta tutkitaan tutkittavan omaa tarinaa, ja tässä käytetään narratiivista lähestymistapaa tutkijan apuna. Tarinat antavat tutkittavan elämästä persoonallisen ja hänen oman näköisensä tarinan, jota tutkija itse ei voi käydä tulkitsemaan mielensä mukaan. Tutkimuksessa ei niinkään ole oleellista se, kuinka paljon tutkija on saanut esimerkiksi omaelämäkertoja tutkittavaksi, vaan se, minkälaisia tarinat ovat laadultaan. Eli laatu korvaa tässä lähestymistavassa määrän. (Hirsjärvi ym. 2009, 218.)

Tutkimuksen kohde, jolta halutaan saada kertomuksia ja kokemuksia, valitaan tarkoin. Tutkija määrittää mitä haluaa tietää ja kenelle osoittaa kysymykset. Narratiivisella lähestymistavalla ei siis pyritä objektiiviseen ja yleistävään tietoon, vaan henkilökohtaiseen, paikalliseen ja subjektiiviseen tietoon. (Hirsjärvi ym. 2009, 218–219.)

Keskeisimmät teemat kerätyssä aineistossa tuodaan esiin narratiivisessa analyysissä tutkijoiden luoman uuden kertomuksen kautta (Heikkinen 2007, 148).

Syrjäläinen ym. (2007, 25–26) sanoo teoksessaan seuraavasti: ”Kaikki elämäntarinat ovat narratiiveja, mutta kaikki narratiivit eivät ole elämäntarinoita”. Jokaisessa tarinassa on jonkinlainen juoni, ja juuri tämän juonen vuoksi tarinoista tulee kertomuksia. Se, että kertomuksesta tulee narratiivi, vaikuttaa siihen niin juonirakenne kuin myös kertomuksen sisältävä kokemus, jota voi olla enemmän tai vähemmän kertomuksesta riippuen.

5.2 Aineiston keruu

Aineiston keruutavaksi valitsimme naisten omakohtaisten tarinoiden pyytämisen. Tarinapyyntöjä laitoimme Internet-sivuille sekä lähetimme postitse materiaalit yhteen vankilaan ja kahteen Ensi- ja turvakotiin. Alusta asti meille on ollut selvää, että haluamme tehdä tutkimuksen anonyymien tarinoiden pohjalta. Aihe on itsessään niin arkaluonteinen, että koimme tämän tavan olevan lähes ainoa, jonka kautta saisimme materiaalia opinnäytetyöhömme. Naisilla olisi näin mahdollisuus kertoa tarinansa täysin anonyymisti, ilman minkäänlaista tunnistetuksi tulemisen pelkoa. Olisimme halunneet laittaa vielä lisäksi ilmoitukset kahden suuren kaupungin paikallislehteen, mutta kustannukset olisivat nousseet liian suuriksi.

Kesäkuun 2009 aikana olimme yhteydessä Ensi- ja turvakotienliittoon, josta henkilökunta ohjasi meitä ottamaan yhteyttä valitsemiemme kaupunkien turvakoteihin. Halusimme valita sellaiset kaupungit, joihin meille kummallakaan ei ole yhteyksiä. Kaupunkien tuli myös olla asukasluvultaan kohtalaisen suuria. Olimme yhteydessä kolmeen turvakotiin, joista yksi ei pystynyt lähtemään mukaan huonon ajankohdan vuoksi. Kahdesta saimme materiaalin lähetysluvan, nämä olivat Oulun ja Jyväskylän Ensi- ja turvakodit. Samaan aikaan otimme yhteyttä myös Riihimäen vankilaan. Vankilan

johtaja opasti meitä hankkimaan tutkimusluvan (Liite 1) rikosseuraamusvirastolta. Lähetimme rikosseuraamusvirastoon vapaamuotoisen selvityksen tutkimuksestamme ja sen tarkoituksesta. Luvan tutkimukseemme saimme muutamassa päivässä. Tutkimusluvan saapumisen jälkeen lähetimme kirjoituspyynnöt (Liite 2) palautuskuorineen vankilaan naisosastolle. Aineiston keruu tapahtui vankilassa niin, että vangeille kerrottiin yhteisessä palaverissa tutkimuksestamme ja kuinka siihen voi osallistua. Tarkoituksena oli, että materiaalit laitetaan yhteisten tilojen pöydälle niin, että jokainen voi halutessaan kirjoittaa tarinansa. Meille selvisi kuitenkin kirjoitusajan loputtua, kun vankilan johtaja palautti materiaalit (kirjoituspyynnöt ja palautuskuoret), että naisten olisi pitänyt pyytääkin tutkimuksen materiaali valvojan huoneesta, ja näin ollen heidän anonymiteettinsä olisi kärsinyt. Meidän mielestämme tämä vaikutti suuresti siihen, että emme saaneet vankilasta yhtään kirjoitusta.

Olimme yhteydessä *Vauva ja Meidän Perhe* -lehtiin ja tiedustelimme mahdollisuutta saada kyseisiin lehtiin aineistonkeruuilmoitukset. Lehdet vastasivat, että käytäntönä oli kuitenkin laittaa tämäntyyppiset ilmoitukset lehtien nettisivuille. Kaikissa ilmoituksissa pyysimme vastaamaan kirjeitse, koska monen sähköpostiosoitteeseen sisältyy nimi, tällä halusimme varmistaa sitä, että ihmiset pysyvät tuntemattomina.

Vastausaikaa annoimme jokaiseen paikkaan heinäkuun 2009 loppuun saakka. Emme saaneet näistä paikoista yhtään vastauksia määräaikaan mennessä, siihen mielestämme vaikutti suuresti ajankohta. Kesä ei ehkä ollut parasta aikaa materiaalin saannin kannalta. Loppukesästä mietimme, kuinka etenisimme opinnäytetyössämme niin, ettei meidän tarvitsisi luopua tarinatoiveista. Päätimme laittaa syksyn tullen ilmoitukset takaisin edellä mainituille lehtien nettisivuille. Ensi- ja turvakodeista ja vankilasta päätimme tässä vaiheessa luopua. Ilmoitukset julkaistiin siis toiseen kertaan netissä syyskuussa 2009. Tällä kertaa vastausaikaa oli kolme viikkoa. Mahdollisia tarinoita odotellessamme mietimme varasuunnitelmaa siltä varalta, että taaskaan ei kirjoituksia tulisi. Varasuunnitelmaksi muodostuivat mahdolliset haastattelut työntekijöille, jotka kohtaavat työssään väkivaltaa käyttäneitä naisia. Vastausajan umpeuduttua saimme kuitenkin seitsemän tarinaa naisilta. Olimme tähän määrään tyytyväisiä. Osasimme odottaa, että kertomusten määrä jäisi vähäiseksi. Eskolan ja Suorannan (1998, 61–62) mukaan tämä ei kuitenkaan laadullisessa tutkimuksessa suoranaisesti vaikuta tutki-

muksen onnistumiseen eikä aineiston koolla ole siihen juurikaan merkitystä sillä tarinoiden sisältö korvaa määrän.

Alkupalven 2010 ja saman vuoden kevään aikana tutustuimme lähinnä kirjallisuuteen. Koimme, että meidän on tehtävä itsellemme selkeä aikataulutus, joka auttaisi meitä etenemään työssämme. Opinnäytetyön tekemistä hankaloitti paljon se, että asumme eri paikkakunnilla, eikä tämän vuoksi ollut mahdollista aina nähdä opinnäytetyön merkeissä. Aikataulu auttoi meitä pysymään sovituissa suunnitelmissa, toki muutoksia tuli, mutta päämäärästä pidimme kiinni.

5.3 Luotettavuus ja eettisyys

Aiheemme arkaluonteisuuden vuoksi epäilimme alusta alkaen naisten halua kertoa käyttämästään väkivallasta, tämän vuoksi emme edes harkinneet muuta keinoa kuin kirjeitse tarinoiden pyytämistä. Haastattelulla olisimme voineet saada yksityiskohtaisempaa tietoa, mutta emme usko, että olisimme löytäneet halukkaita naisia haastateltaviksi, koska he olisivat näin tulleet tunnistetuiksi. Toisaalta haastattelulla olisimme saattaneet jollakin tapaa johdatella haastateltavia ja se olisi voinut vaikuttaa lopputulokseen. Nyt naiset kirjoittivat vain sen, mitä halusivat kirjoituspyyntömme pohjalta. Kirjeiden avulla varmistimme siis sen, että naiset eivät tule tunnistetuiksi, vaan voivat kirjoittaa täysin anonymisti ja turvallisesti omat tarinansa..

Kirjoituspyynnöissämme kävi ilmi, että emme halunneet saada tietoomme naisten henkilöllisyyttä tai mitään yhteystietoja. Tästä syystä emme myöskään laittaneet vastausosoitteeksi sähköpostiosoitteitamme. Monella omaan sähköpostiosoitteeseen sisältyy oma nimi.

Mielestämme saamamme tarinat vaikuttivat aidoilta, todellisilta tarinoilta. Todellisuudessa emme voi tietää ovatko tarinat tosia vai onko joku äideistä keksinyt tarinansa. Meistä ei kuitenkaan tuntunut todennäköiseltä, että joku lähtisi keksimään tarinaa näin vakavasta aiheesta. Luimme tarinoita monesti läpi, emmekä huomanneet mitään kohtia, jotka olisivat vaikuttaneet epäaidoilta.

Luimme samoja tarinoita monta kertaa, ensin molemmat omilla tahoillamme ja merkitsimme ylös työmme kannalta keskeisimmät ja tärkeimmät teemat. Sitten tutustuiimme tarinoihin yhdessä ja totesimme löytäneemme samat asiat tarinoista. Hirsjärven ym. (2009, 231) mukaan tutkimuksen tulosta voidaan pitää reliabelina, kun kaksi tutkijaa pääsee samaan lopputulokseen. Hänen mukaansa reliabelius tarkoittaa mittautulosten toistettavuutta eli kahden tutkijan samojen asioiden löytämistä. Se, että löysimme samat asiat, on mielestämme merkki luotettavuudesta. Lupasimme kirjoituspyynnöissämme naisille, jotka tarinoita kirjoittivat, että kirjeet hävitetään analyysin jälkeen, ja näin myös teimme. Varmistimme myös, että kukaan ulkopuolinen ei pääsyt kirjeitä näkemään eikä lukemaan. Mielestämme onnistuimme lunastamaan naisille annetun lupauksen täydellisestä tunnistamattomuudesta hyvin.

Mielestämme saamamme aineiston kokoon vaikutti se, että vankilaan lähetetyt kirjoituspyynnöt naisten olisi pitänyt käydä itse pyytämässä, jolloin anonymiteetti olisi rikkoutunut. Emme toki voi olla varmoja olisimmeko muutenkaan saaneet kirjoituksia vankilasta, mutta tämä asia jäi meitä kuitenkin mietityttämään.

5.4 Aineiston analysointi

Narratiivisen aineiston analyysiin on kehitetty tarkkoja analyysimenetelmiä, mutta silti analyysitapa on monesti vapaamuotoinen. Aineistolle esitetään analyysissä teoreettisia kysymyksiä. Tutkijan tulee olla tietoinen kysymyksistään, joita hän aineistolle esittää, sekä kuinka kysymyksiä esitetään. Nämä edellä mainitut kaksi asiaa ovat tärkeitä narratiivisessa aineiston analyysissä. Tutkijan tulee pyrkiä esittämään alkuperäisen kertomuksen keskeiset teemat mahdollisimman tarkasti, jotta lukija voi arvioida tehtyjen tulkintojen luotettavuutta. (Vuokila-Oikkonen 2002.)

Vuokila-Oikkosen (2002) teoksessa Polkinghornen mukaan (1995) narratiivisen aineiston analyysissä voidaan käyttää kahta eri tapaa. Toisessa menetelmässä etsitään juonia kertomuksesta, jonka avulla rakennetaan tutkittavasta ilmiöstä yhtenäinen kokonaisuus, kun taas toisen analyysimenetelmän tarkoituksena on löytää kertomuksista yhteisiä sekä vastakkaisia teemoja, joiden avulla saadaan yleisempi käsite ilmiöstä. Näitä kahta tapaa voidaan myös käyttää yhdessä. (Vuokila-Oikkonen 2002.)

Saaduista tarinoista otimme kummallekin omat kopiot. Alkuperäisiin tarinapapereihin emme tehneet merkintöjä. Luimme ja perehdyimme kumpikin omalla tahollamme tarinoiden sisältöihin. Esille nousseet kysymykset kävimme yhdessä lävitse ja pohdimme huomioidemme yhtäläisyyksiä ja eroja. Tutkimuskysymysten pohjalta määritelimme eri teemoja ja niiden pohjalta merkitsimme teksteihin teemat numeroin. Aloittaessamme tekstien läpi käymisen yhdessä, huomasimme, että olimme kiinnittäneet huomiota samoihin asioihin. Yhdessä keräsimme esiin nousseet teemat yhteenvetomaisesti paperille. Esiin nousseista teemoista valitsimme tutkimuskysymystemme kannalta oleellimmat asiat, joiden pohjalta tuotimme uuden kertomuksen. Käytimme työssämme kahta eri tulkinta- ja analysointi tapaa. *Holistic-Content-* lukutapa kohdentuu kertomuksen tuottaman sisällön analysointiin sekä tarkastelee koko kertomusta kokonaisvaltaisesti sekä *Categorical-Content-* tapaa, jonka avulla luodaan sisältöä kuvaava kertomus. (Vuokila-Oikkonen 2002.)

6 TUTKIMUSTULOKSET

Työssämme luvussa 5 mainittujen tutkimuskysymyksien avulla kokosimme pääkohdat aineistosta seuraavaan, jotta tulokset tulisivat selkeämmin esille.

6.1 Väkivaltaan johtaneet syyt

Havaitsimme aineistostamme, että useassa tarinassa oli mainittuna oma rikkinäinen lapsuus ja lapsuudessa koettu vanhempien alkoholin käyttö. Katsoimme äitien oman rikkinäisen lapsuuden vaikuttaneen myöhempään väkivallan käyttöön, koska äidit sen mainitsivat tarinoissaan. Esille suurimpana syynä väkivallan käytölle nousi äitien oma uupumus. Uupumukseen olivat vaikuttaneet esimerkiksi tukiverkoston puuttuminen yksinäisyys, lapsen vähäinen nukkuminen, lapsen persoonallisuus ja kaikenlainen lapsen epäsopeva käytös. Lisäksi syiksi ymmärsimme myös murrosiän mukanaan tuomat ongelmat, uhmaiän sekä mustasukkaisuuden sisaruksia kohtaan. Yhdessä tarinassa oli myös mainittu äidin omat ongelmat alkoholin käytön kanssa.

”Yleensä tilanteisiin ja niissä toimimiseen liittyi vahvasti se oliko itse väsynyt vai ei. Väsyneenä oma ”pinna” kiristyi hyvin helposti, mutta muuten meno ja meteli sai olla varsin kovaa”. -Kolmen lapsen äiti-

”Se tärkein vaan unohtui, en huolehtinut omasta jaksamisestani ollenkaan. En huolinut apua isovanhemmilta, minun piti selvitä itse, kuten äitinikin oli selvinnyt”. -Kahden lapsen äiti-

”Joskus viinan haluissani ja paineiden kasvaessa löin lapsiani, jotta olisin saanut heidät hiljaisiksi. Viinalla oli niin suuri vaikutus minuun.” -Kahden lapsen äiti-

6.2 Väkivallan ilmeneminen

Jokaisessa tarinassa esiintyi henkistä tai fyysistä tai molempia väkivallan muotoja. Henkisen väkivallan muotoja, joita tarinoista ilmeni, olivat esimerkiksi sanallinen väkivalta, uhkailu ja kiristäminen. Tukistaminen nousi esiin useista tarinoista fyysisen väkivallan muotona. Monessa tarinassa mainittiin ensin fyysinen kuritus yleisesti, jonka jälkeen äidit kertoivat tarkemmin, mitä fyysinen kuritus piti sisällään. Se saattoi olla lyömistä, läimäisyä, selkäsaunan antoa tai jotain muuta kovakouraista käsittelyä.

”Huusin lapsilleni ja uhkailin, mutta jos se ei tehonnut, tukistin lapsiani.” -Kolmen lapsen äiti-

6.3 Väkivallan herättämiä ajatuksia

”Tunsin aina todella huonoa omaatuntoa, kun oli räjähtänyt lapselleni. Ja mitä enemmän tunsin huonoa omaatuntoa, sitä enemmän ahdistus kasvoi.” -Kahden lapsen äiti-

Lähes kaikki äidit kirjoittivat tuntevansa huonoa omaatuntoa sekä häpeää siitä, että olivat menettäneet itsehillinnän konfliktitilanteissa. He tunsivat myös syyllisyyttä ja katumusta, yksi jopa vihasi itseään lapsille aiheuttamansa kivun ja mielipahan vuoksi.

Melkein kaikki väkivaltaa käyttäneet naiset tunsivat myös epäonnistuneensa vanhemmina. Kahdessa kirjoituksessa äidit eivät kokeneet minkäänlaisia negatiivisia tunteita vaan pitivät väkivaltaa kasvatukseen.

”Nyt jälkepäin, kun ajattelen kurintoimenpiteitäni, en todellakaan tunne huonoa omaatuntoa siitä, että olen näin toiminut.”

-Kolmen lapsen äiti-

Saaduista tarinoista kirjoitimme yhden uuden tarinan, johon kokosimme tutkimuskysymystemme mukaan tarinoissa esiintyneitä yhteisiä teemoja. Seuraava tarina on koottu saaduista tarinoista uudeksi tarinaksi niin, ettei kenenkään yksittäisen kertomuksen kirjoittaneen naisen tarina tule julki.

6.4 Liisan tarina

Liisa on 46-vuotias nainen. Liisan perheeseen kuuluvat hänen miehensä Matti sekä lapset Juuso 25 vuotta, Leevi 15 vuotta ja Siiri 11,5 vuotta.

Liisa on asunut lapsuutensa keskisuomalaisella maatilalla. Perheeseen kuuluivat isoäiti, äiti, isä ja pikkuveli Jaakko. Liisalla ja Jaakolla on kuusi vuotta ikäeroa. Vanhemmat hoitivat työkseen maatilaa. Maatilalla oli paljon työtä, niin pelto- kuin karjatöitäkin. Liisa joutui jo pienestä pitäen osallistumaan tilan töihin. Isoäidin rooli perheessä oli huolehtia lapsista ja kodista. Nyt aikuisiällä Liisa kokee olleensa läheisempi isoäitinsä kuin vanhempiensa kanssa. Varsinkin isäänsä Liisalla oli hyvin etäiset välit.

Liisa ei ole koskaan tuntenut itseään tärkeäksi lapsuuden kodissaan. Vanhemmat – varsinkin isä – olivat aina toivoneet poikaa ja Jaakon synnyttyä Liisa tunsikin aina olleensa perheensä keskuudessa toisarvoinen. Liisan mielestä etäisiin väleihin isän kanssa on vaikuttanut myös isän runsas alkoholin käyttö. Liisan lapsuudessa on aina ollut todella kova kuri - lyömistä ja tukistamista käytettiin kurinpitämisen keinoina. Kaikki perheen aikuiset harjoittivat kurinpitoa, kukin omalla tavallaan. Fyysinen voima oli kuitenkin jokaisella perheen aikuisella käytössä.

Peruskoulun jälkeen Liisa muutti toiselle paikkakunnalle opiskelemaan kaupallista alaa. Yhteydenpito perheeseen opiskelun aloittamisen jälkeen oli hyvin vähäistä. Tästä Liisa oli lähinnä helpottunut, sillä kova kuri ja työntäyteinen lapsuus olivat takanapäin. Opiskelu aikoina Liisa nautti vapaasta elämästään ainaisesta rahapulasta huolimatta. Perheeltään hän ei saanut koskaan tukea opiskelulle. Viimeisenä opiskeluvuotenaan Liisa tapasi tulevan aviomiehensä Matin, joka oli pitämässä luentoa Liisan koululla. Matti oli tuolloin huomattavasti Liisaa vanhempi, jo 30-vuotias. Hän oli myös hyvin kouluttautunut liikemies. Liisa tunsu itsensä aina Matin seurassa todella arvostetuksi ja tärkeäksi, sillä Matin kohtelu oli häntä kohtaan hyvin imartelevaa. Elämä oli vihdoin kaikin puolin mallillaan. Häitä vietettiin Liisan ollessa 20-vuotias. Liisan ja Matin Juuso-poika syntyi vuotta myöhemmin. Tässä vaiheessa yhteistä elämää Matti vietti jonkin verran aikaansa työmatkoilla muilla paikkakunnilla, mutta Liisaa se ei haitannut. Kotona ollessaan Matti oli aina täydellinen aviomies ja isä, joka jaksoi antaa perheelleen aikaa. Liisa kävi itsekin töissä ja omissa harrastuksissaan. Matin poissa ollessa Liisan apuna ja tukena olivat Matin vanhemmat.

10 vuoden päästä Juuson syntymästä syntyi perheeseen Leevi. Leevin synnyttyä Matin työmatkat lisääntyivät huomattavasti, mikä vaikutti perheeseen huomattavasti. Liisan tuli selvitä poikien kanssa lähes aina kolmestaan, sillä Matin vanhemmat olivat kuolleet tapaturmaisesti melko pian Leevi – pojan syntymän jälkeen. Liisalla ei enää ollut ketään apuna ja näin ollen hän joutui luopumaan harrastuksistaan ja vieraantui ystävis-tään. Tähän vaikutti myös se, että hoitovapaan jälkeen Liisan työtkin loppuivat. Liisa koki koko ajan itsensä yksinäisemmäksi. Hän tunsu kuitenkin selviytyvänsä arjesta suhteellisen hyvin. Ajoittain Juusosta oli apua Leevin hoidossa ja kodin pyörittämisessä. Juusolla alkoi kuitenkin olla omia menoja koko ajan enemmän. Liisan ja Matin suhde alkoi vähitellen rakoilla lisää. He halusivat kuitenkin pysyä yhdessä, sillä tahto yhteisen elämän säilyttämisestä oli niin kova kummankin puolelta. Toivo paremmasta auttoi jaksamaan ja antoi mahdollisuuden yhteisen elämän jatkumiselle.

Liisalle nousi halu yrittää korjata välejänsä vanhempiinsa Leevin syntymän jälkeen, minkä vuoksi hän kävikin vierailulla lapsuudenkodissaan. Liisa toivoi voivansa selvit-tää vanhempiensa kanssa lapsuudessa kokemansa vääryydet. Isä ei kuitenkaan halunnut puhua menneistä asioista mitään ja äitikin oli sitä mieltä, että oli toiminut täysin oikein Liisaa kasvattaessaan. Hän ei kokenut minkäänlaisia syyllisyydentunteita tapah-

tuneesta. Liisa ei voinut tätä hyväksyä, vaan välien korjaantuminen vanhempien kanssa jäi haaveeksi.

Siiri syntyi 3,5 vuotta Leevin jälkeen. Tyttö oli oikein toivottu perheeseen ja nimenomaan Liisalle tytön syntymä oli tärkeää, koska hänen lapsuudessaan poika oli aina ollut tärkeämpi. Siirin syntymän jälkeen Matin työmatkat vain lisääntyivät entisestään ja lopulta Liisa koki olevansa kuin yksinhuoltajaäiti. Liisa koki, että hänen voimansa alkoivat olla lopussa. Siiri oli moniallergisena lapsena huono nukkumaan, koska mahakivut olivat välillä todella kovat, mistä johtuen Siiri itki hyvin paljon. Samaan aikaan Leevillä oli uhmaikä pahimmillaan. Hän sai jatkuvasti kiukunpurkauksia. Leevi oli myös hyvin mustasukkainen pikkusiskonsa saamasta huomiosta. Tässä vaiheessa Juusosta ei ollut apua, sillä hän eli murrosikäisen elämää. Juusoon vaikutti myös se, että isä ei ollut enää kotona eikä läsnä hänen elämässään. Juuson persoonallisuus myös vaikutti hänen murrosikänsä ja tätä kautta käyttäytymiseen. Tämä toi tullessaan omat haasteensa, jotka tuottivat hankaluuksia yhteisessä elämässä perheen keskellä. Juuso käyttäytyi ylimielisesti ja loukkaavasti Liisaa kohtaan. Tilanne Liisan ja Juuson välillä kiristyi toisinaan äärimmilleen. Liisa ei väsymykseltään jaksanut pistää Juusolle rajoja vaan tavallaan alentui samalle tasolle murrosikäisen pojan kanssa. Hän yritti saada Juusoa kuriin kiristämällä ja uhkailemalla. Pinnan kiristyessä Liisa saattoi myös läimäistä poikaa. Liisan käytös vain pahensi tilannetta, jonka vuoksi hän koki olevansa huono äiti. Lopulta Liisa ei jaksanut välittää Juuson tekemisistä. Liisa saattoi vaan toivoa, että Juuso selviytyisi murrosiästään kunnialla.

Liisan voimavarat alkoivat olla niin vähissä, että pienikin vastoinkäyminen tai lasten epäsopeva käytös sai Liisan hermot kiristymään äärimmilleen. Tukistaminen, lyöminen ja sanallinen väkivalta alkoivat olla lähes jokapäiväisiä. Liisa tunsu suurta syyllisyydentunnetta siitä, että oli menettänyt itsehillinnän ja häpeää siitä, ettei pystynyt toimimaan eri tavoin kuin omat vanhempansa.

Lopulta Liisalla oli niin huono omatunto tapahtuneesta ja hän vihasi omia tekojaan niin paljon, että hän päätti hakea apua tilanteeseen. Hän otti yhteyttä neuvolaan, josta hänet ohjattiin perhetyöntekijöiden luokse. Perhetyöntekijän käyntien myötä Liisa sai tukea perheen arjen pyörittämiseen. Siirin ollessa noin 3-vuotias Liisa ei enää tarvinnut perhetyöntekijän apua, vaan oli palannut työelämään ja omien harrastustensa pa-

riin. Samoihin aikoihin Matti jäi sairaseläkkeelle. Ystävien, työkavereiden ja Matin tuen avulla Liisan voimavarat olivat palautuneet. Näin Liisa oli saanut uuden tukiverkoston.

Tällä hetkellä Liisa on onnellinen yhden lapsenlapsen isoäiti. Juuso on saanut elämänsä takaisin raiteilleen ja he ovat Liisan kanssa saaneet selvitettyä asiansa. Leevi käy tällä hetkellä murrosikänsä läpi, mutta oireilee sitä huomattavasti vähemmän kuin Juuso samanikäisenä. Siiri on reipas ja avulias nuori neiti, joka auttaa äitiään kotosalla mielellään. Nykyisin perheen arki sujuu mutkattomasti ja kaikki asiat ovat hyvin.

7 POHDINTAA

Tutkimuksen tarkoituksena oli, selvittää minkälaista väkivaltaa naiset ovat käyttäneet lapsiaan kohtaan, syitä väkivallan käytölle sekä kuinka naiset ovat sen kokeneet. Tarinoita saimme seitsemän kappaletta lehtien Internet-sivujen välityksellä. Tarinoiden pituudet olivat vaihtelevia, emme kuitenkaan kokeneet sen haittaavan, koska kaikista tarinoista löytyivät tutkimuskysymyksiin vastaukset. Jokaisesta tarinasta erottui äidin oma kokemus väkivallasta. Työn tarkoituksena olikin, että saisimme naisten ääntä enemmän kuuluviin. Väkivaltaa käsitetään usein käytettävän tahallisesti satuttamistarkoituksessa, mutta äitien kirjoittamat tarinat todistivat, että valtaosalla äideistä ei ollut tarkoitus satuttaa lapsiaan.

7.1 Tulosten pohdinta

Äitien tarinoissa esiintyi niin henkistä kuin fyysistäkin väkivaltaa. Tarinat olivat sisällöltään hyvin erilaisia. Sitä osasimme odottaa, sillä jokainen nainen kokee asian omalla tavallaan. Toisille omien tunteiden ja tapahtumien esille tuominen kirjoittamalla on helpompaa kuin toisille. Tästä johtuen tarinat olivat sisällöltään toisistaan poikkeavia ja eripituisia. Toiset äidit olivat tarinoissaan tuoneet selkeämmin esille ”vastaukset” tutkimuskysymyksiimme, kun taas toisista niitä joutui lukemaan rivien välistä.

Mielestämme äidit toivat tarinoissaan esiin suurimpana syynä väkivallan käyttöön uupumuksen. Pohdimme paljon sitä, kuinka äidit olisivat voineet välttää totaalisen

uupumuksen, joka sai heidät käyttämään väkivaltaa. Olisiko tilanne ollut toisenlainen, jos äidit olisivat puhuneet esimerkiksi neuvolassa kotona olevasta tilanteesta. Mielestämme neuvolasta olisi voinut saada ainakin neuvoja ja tukea tilanteesta selviämiseen. Tarinoista päätimme kuitenkin, että äideillä oli vahva halu selvittää itse ja ilman ulkopuolisten apua arjessa lasten kanssa. Aika monelta äidiltä puuttui tai jäi mainitsematta tarinoissa tukiverkosto. Mielestämme tukiverkoston on suuri merkitys jaksamiseen. Kuitenkin vaikka tukiverkosta olisikin, äidit jäävät usein ilman apua, koska väkivalta omia lapsia kohtaan on äärettömän arka aihe. Luulemme, että äidit tiedostavat oman tilanteensa ja rajan ylittymisen, mutta väkivallan esille tuominen on liian vaikeaa. Tästä syystä ulkopuolisten on vaikea puuttua kyseessä olevaan ongelmaan, koska äidit salaavat sen tarkoin häpeästä johtuen.

Miehet olivat selkeästi tarinoiden perusteella perheiden elättäjiä, taikka eivät muuten osallistuneet lasten kasvatukseen, minkä monet äidit olivat maininneet syyksi uupumukseen. Useat äidit olivat maininneet tarinoissa ikänsä ja niiden perusteella päätimme, että tapahtumat ovat sijoittuneet 1970- ja 1980-lukujen vaiheille. Tuolloin miehet eivät osallistuneet yhtä paljon perheen arkeen kuin nykypäivänä. On aika ymmärrettävää, etteivät äidit uupuneina jaksa aina toimia oikein lastensa kanssa. Äidin ollessa väsynyt, lapsen kiukuttelu, murrosiän ongelmat tai muuten epäsopeva käytös voi vaikuttaa ylitsepääsemättömästi.

Naisen tullessa äidiksi, käsittelemättömät ristiriidat ja pettymykset omassa lapsuudessa suhteessa omaan äitiin, voivat käsittelemättöminä tulla esiin naisen hoitaessa omia lapsiaan (Reenkola 2008, 76). Monessa tarinassa mainittu niin sanottu rikkinäinen lapsuus ja vanhempien alkoholin käyttö ohjasi naisten käyttäytymistä vielä aikuisiälläkin. Tällaiset tapahtumat saavat aikaan sen, että naisilla on suurempi halu luoda lapsilleen turvallinen ja pysyvä kasvu ympäristö. Jos naiset kuitenkin ajautuvat käyttämään väkivaltaa syystä tai toisesta, he tuntevat epäonnistuneensa lapsen vanhempana.

Tarinoissa ilmennyt väkivalta oli sellaista, jota osasimme odottaa. Opinnäytetyöprosessin käynnistyessä käsityksemme yleisestä naisten lapsiin kohdistuneesta väkivallasta oli hyvin samankaltainen, kuin mitä äidit toivat tarinoissaan esille. Kuvittelimme kuitenkin, että alkoholinkäyttö olisi vaikuttanut väkivaltaan enemmän. Vain yhdessä saamistamme tarinoista mainittiin kirjoittajan oma alkoholinkäyttö.

Yleisesti selitetään väkivallan ja monien muidenkin sopimattomien tekojen johtuvan alkoholin käytöstä. Näkemyksemme ainakin näiden tarinoiden perusteella on erilainen. Tarinat eivät sisältäneet niin sanottua raakaa väkivaltaa, vaan entisaikaan hyväksytyä tukistamista ja muuta ruumiillista kuritusta. Silloin naisille oli itsestäänselvyys, että lapsia rangaistaan ruumiillisesti huonosta käytöksestä, mutta nykyään asia on toisin ja nuoremmat naiset ovatkin eri mieltä ruumiillisesta kurituksesta (Nykyri 1998, 133).

Tarinoista kävi ilmi, että fyysinen väkivalta oli seurausta siitä, ettei sanallinen kurinpito riittänyt rauhoittamaan tilannetta. Pelko ja säikähdys siitä, että lapselle tapahtuu jotakin, kun hän ei tottele sanallisia ohjeita, voi saada naisen turvautumaan fyysisiin keinoihin.

Lagerspetzin (1998, 230–232) mukaan miehille aggressio on ympäristön kontrolloimista, mutta naisille se tarkoittaa kontrollin menettämistä. Hän lisää myös, että aggression avulla naiset ilmaisevat voimakkaita tunteita ja tilanteissa, joissa muut keinot eivät auta naiset yrittävät väkivallalla saada muut ymmärtämään itseään. Kukaan tarinoidemme äideistä ei satuttanut lapsiaan tahallisesti eikä pahuuttaan vaan väkivalta tapahtui aina tilanteen kärjistyttyä äärimmilleen. Työhömmehän ehkä olisi antanut enemmän sisältöä rajumpikin kokemus väkivallan käytöstä sekä sen aiheuttamista seurauksista. Osasimme kuitenkin odottaa, että aiheen arkaluonteisuuden takia tarinoiden määrä sekä raaka väkivalta tarinoissa jäisi vähäiseksi.

Tarinoiden perusteella koimme, että äidit tunsivat suurta häpeää ja syyllisyyttä käyttämästään väkivallasta. Mielestämme heidän käyttämänsä väkivalta ei ollut niin paha kuin miten he sen tunnetasolla kokivat. Syyllisyys ja häpeä ovat siis usein ”suurempia” kuin itse tapahtumasta lapselle aiheutuneet seuraukset.

Opinnäytetyötä tehdessämme ja aineistoon tutustuessamme huomasimme, että useimmat naiset eivät hyväksy lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa, mutta lievänä sitä kuitenkin itsekin käyttävät. Tämä on hieman hämmentävää ja antaa ristiriitaisen käsityksen naisten ajatuksista. Yllätyimme siitä, että kaksi tarinoiden kirjoittajaa ei tuntenut minkäänlaisia negatiivisia tunteita, vaan he pitivät väkivaltaa kasvatukseenkeinoina.

Mielestämme äitien tulisi ennen kaikkea huolehtia itsestään ja omasta jaksamisestaan. Ei ole häpeä pyytää apua ja myöntää joskus tarvitsevansa omaa aikaa jaksakseen. On selvää, ettei jaksa huolehtia muista, jos oma jaksaminen on vähissä.

Mietimme vaikuttiko kysymysten asettelu naisten vastauksiin ja niiden laajuuteen. Olisimme voineet ilmoituksessa pyytää naisia erittelemään enemmän harjoittamaansa väkivaltaa.

Jouduimme työmme kautta pohtimaan paljon naisten väkivaltaisuutta. Käsitksemme muuttui työtä tehdessämme, syy-seuraussuhteet eivät olleetkaan niin yksiselitteisiä. Tutkimuksemme äidit eivät tarkoituksellisesti käyttäneet väkivaltaa, vaan tekoihin on voinut vaikuttaa aikaisemmat kokemukset ja hankala elämäntilanne.

Eettisyyttä ja luotettavuutta pohdimme myös paljon työtä tehdessä, jo senkin vuoksi, että ensimmäisellä yrittämällä emme saaneet naisilta yhtään vastausta. Mielestämme olimme kuitenkin tehneet kirjoituspyynnöt naisia ja heidän yksityisyyttään kunnioittaen. Emme kokeneet, että olisimme missään vaiheessa työtä tehdessämme astuneet rajan yli loukaten naisten yksityisyyttä, taikka heidän omakohtaisia kokemuksiaan.

7.2 Opinnäytetyöprosessi

Opinnäytetyön aloitimme kesäkuussa 2009. Meille on ollut selvää opiskelujen ensimmäisen vuoden jälkeen, että haluamme tehdä opinnäytetyömme naisten lapsiin kohdistamasta väkivallasta. Tuolloin teimme eräällä kurssilla harjoitustyön naisten väkivaltaan liittyen. Tiesimme alusta lähtien, että aihe tulee olemaan haastava ja vastauksien saaminen vaikeaa, mutta silti päätimme yrittää. Kerroimme koulussa ryhmämme tutorille, että haluamme opinnäytetyöhömmä tarinoita naisilta ja hän kertoi meille narratiivisesta analyysimenetelmästä, joka tuntui heti mielenkiintoiselta.

Löysimme yhden opinnäytetyön, joka oli tehty samalla menetelmällä. Sitä lukiessamme innostuimme aiheesta ja työn tekemisestä vielä enemmän. Tämän opinnäytetyön tekijät saivat meidät eläytymään työnsä mukana ja heidän opinnäytetyönsä tarina oli mukaansa tempaava ja hyvin uskottava sekä luotettava. Tätä samaa halusimme omalta

työltämme. Toiveenamme oli, että lukija itse pystyy eläytymään tarinan mukana ja se tuo hänelle uskottavuuden ja todentuntuisen vaikutelman kootusta tarinasta.

Odotimme innolla mahdollisia meille tulevia tarinoita ja odotuksemme olivat hyvin korkealla. Toki mietimme myös sitä, että voisimme tulla pettymään, jos tarinoita ei tulisikaan. Pohdimme sitä, mitä tulisimme tekemään, jos tarinoita ei tulisikaan. Vaihtaisimmeko aihetta kokonaan vai vain näkökulmaa vai yrittäisimmekö vielä kerran samalla aiheella. Vastausajan umpeuduttua totuus valkeni meille. Emme olleet saaneet yhtään tarinaa. Tässä vaiheessa uskoamme koeteltiin todenteolla. Pettymys oli suuri ja innostus opinnäytetyön tekoa kohtaan hävisi lähes täysin. Pyörittelimme tahoillamme mielessä kauan, että miten jatkamme seuraavaksi. Tuntui hyvin kaukaiselta ajatukselta, että joutuisimme tekemään saman työn vielä uudestaan ja vaihtamaan aihetta. Pari kuukautta pidimmekin miettimistaukoa. Syyskuussa 2009 päätimme yrittää vielä kerran samalla tavalla. Tällä kertaa ilmoitukset julkaistiin ainoastaan samojen lehtien nettisivuilla. Samaan aikaan mietimme varasuunnitelmaa, jos vastauksia ei vielääkään tulisi. Vastausajan päättymiseen mennessä emme olleet saaneet vielääkään yhtään vastausta. Pettymys valtasi meidät jälleen. Kuitenkin muutaman päivän kuluttua vastauksia oli tullut jo seitsemän. Tarinat olivat hyvin erilaisia, niin pituuksiltaan, kuin myös sisällöiltään. Mietimme ensin, että saammeko kaikista tarinoista tarvitsemamme tiedon, mutta luettuamme niitä useaan kertaan, totesimme niiden sisältävän jokaisen henkilökohtaisen kokemuksen ja omat ajatukset. Saimme jokaiseen tutkimusongelmaamme vastaukset naisilta, osa naisista oli jopa kirjoittanut omasta lapsuudestaan sekä kirjoitushetkellä olevasta tilanteestaan. Pettymyksemme alkoi hiljalleen muuttua innostumiseksi ja motivaatio työn tekemistä kohtaan kasvoi.

Tiesimme, että työn tekemisestä tulee haastavaa. Ei pelkästään siksi, että aihe on arka vaan, koska tutkittua tietoa ei vielä paljon ole naisten tekemästä väkivallasta lapsia kohtaan. Lähdekirjallisuuden etsiminen oli välillä haasteellista ja aikaa vievää, sekä aiheesta tehtyjen tutkimusten löytäminen hyvin vaikeaa. Etsiessämme valmiita tutkimuksia löysimme enimmäkseen tietoa miesten tekemästä väkivallasta.

Mitä pidemmälle opinnäytetyömme eteni, huomasimme, että käsityksemme väkivaltaa käyttäneistä naisista muokkautui ainakin joiltakin osin. Opimme ymmärtämään paremmin väkivaltaan johtaneita syitä ja sen seurauksia. Mikään ei välttämättä ole niin

yksinkertaista miltä kuulostaa tai näyttää. Kiviniemi (2007, 76) sanoo, että ”laadullista tutkimusprosessia voi luonnehtia myös eräänlaiseksi tutkijan oppimisprosessiksi, jossa koko tutkimuksen ajan pyritään kasvattamaan tutkijan tietoisuutta tarkasteltavana olevasta ilmiöstä ja sitä ohjailevista tekijöistä”.

Toinen meistä tulee hyötymään opinnäytetyön tekemisessä opituista tiedoista omassa työssään väkivaltaa käyttäneiden vanhempien kanssa. Toivottavasti työmme innostaisi muitakin tutkimaan naisten käyttämää väkivaltaa. Lisätutkimusten myötä saataisiin lisää tietoa aiheesta eikä naisten väkivaltaisuus olisi enää niin vaiettua. Näin naistenkin olisi helpompi hakea itselleen apua ajoissa.

7.3 Jatkotutkimusehdotukset

Kuten jo aikaisemmin totesimme, miesten tekemää väkivaltaa on tutkittu paljon, mutta naisten tekemää vielä aika vähän. Yksi tuoreimpia tutkimuksia, joita löysimme, oli Ensi- ja turvakotien liiton tekemä vaiettu naiseus -projekti, joka toteutettiin vuosina 2004–2008. Tämäkään tutkimus ei kohdennu pelkästään naisten väkivaltaisuuteen lapsia kohtaan, vaan väkivaltaan yleensä. Vaiettu naiseus – projektin tarkoituksena oli oppia nimeämään, hoitamaan ja tunnistamaan väkivaltaa, kun taas meidän työssämme halusimme paneutua enemmän naisten omiin ajatuksiin ja tunteisiin. Siksi meistä olisi tärkeää, että aihetta juuri tällaisenaan tutkittaisiin enemmän.

Aineistostamme kävi selkeästi ilmi isän vähäinen osallistuminen perheen arkeen ja äidin tukemiseen, joten pohdimme sitä, kuinka isän läsnäolo olisi vaikuttanut äidin jaksamiseen. Aikaisemmin jo mainitsimme, että tutkimuksemme naisten tarinat sijoituivat luultavasti aikaan, jolloin miehille ei vielä ollut edes luontevaa olla niin paljon apuna lasten hoidossa tai muutenkaan kotitöissä. Tämän pohjalta ajattelimme, olisiko tilanne toinen, jos tutkimus toistettaisiin nyt 2000-luvun aikana hieman nuoremmille naisille? Nykyään, yhteiskunnan tasa-arvoistuttua, miehet osallistuvat perheen arkeen enemmän, joten naisten jaksaminen siltä osin voisi olla erilaista.

Mielenkiintoista olisi myös tutkia aihetta lasten kannalta, jotka ovat kokeneet väkivaltaa oman äitinsä taholta eli sitä, kuinka he sen nyt aikuisena kokevat, mitä ajatuksia väkivallan käyttö on heissä herättänyt sekä ovatko toimintamallit periytyneet.

Viimeinen jatkotutkimusehdotuksen aihe nousee varasuunnitelmastamme, jonka tarkoituksena oli selvittää työntekijöiden näkemyksiä ja kokemuksia naisten tekemästä väkivallasta. Tämä näkökulma antaisi uusia työkaluja ihmisille, jotka työskentelevät väkivallan tekijöiden sekä uhrien kanssa.

”Keittiön oven karmissa oli vitsa, kuten minunkin lapsuudessani oli. Sitä ei käytetty, mutta se muistutti olemassa olollaan, että kiltisti täytyy olla. Aina silloin tällöin täytyi lasta muistuttaa, että jos et kiltisti ole, niin muistathan missä vitsa on. Taas yhden kerran teimme matkaa vauva vaunuissa ja vanhin lapsistani sisaristuimella istuen. Kadun vieressä oli paljon koivuja, joista lehdet olivat karisseet. Lapsi istui istuimessaan ja katseli koivuja huudahtaen: ”Äiti, katso kuinka paljon tuolla kasvaa risupiirakoita!” – Kolmen lapsen äiti-

LÄHTEET

Aalto, Johanna 2006. Lapset ja väkivalta – mitä tiedämme lasten turvallisuuden tilasta. Lapsiasiavaltuutettu-verkkosivu.WWW-dokumentti.

<http://www.lapsiasia.fi/nyt/puheenvuorot/puheet/puhe/view/1397103>. Ei päivitystietoja. Luettu 14.4.2010.

Aho, Soile & Kulmala, Ulla & Räihä, Hannele & Porkka, Sirpa & Timlin, Taru (toim.) 1995. Lapsen etu. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus. Turku: Painosalama Oy.

Berg, Kristiina 2008. Äitiys kulttuurisina odotuksina. Helsinki: Väestöliitto.

Ellonen, Noora & Kivivuori, Janne & Kääriäinen, Juha 2007. Lapset ja nuoret väkivallan uhreina. Espoo: Poliisiammattikorkeakoulu; Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Haapasalo, Jaana 2005. Periytykö väkivaltainen käyttäytyminen sosiaalisesti? Suomen lääkärilehti 45, 4611.

Heikkinen, Hannu L.T 2007. Narratiivinen tutkimus- todellisuus kertomuksena. Teoksesta Aaltola, Juhani & Valli, Raine 2007 (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Juva: WS Bookwell Oy.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ittalehti. Vanhemmat pahoinpitelevät lapsia kymmeniätuhansia vuosittain. WWW-dokumentti. Luettu 9.4.2010. Päivitetty 17.3.2010.

Janhunen, Kristiina & Oulasmaa, Minna (toim.) 2008. Äidin kielletyt tunteet. Helsinki: Väestöliitto.

Juusola, Mervi 2007. Miksi omaa lasta saisi lyödä? Kaksplus lehti. Kesäkuu. 26-27.

Kiviniemi, Kari 2007. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Krug, Etienne G, Dahlberg, Linda L, Mercy, James A, Zwi, Anthony B, Lozano, Rafael (toim.) 2005. Väkipalta ja terveys maailmassa. WHO:n raportti. Helsinki: Lääkäriin sosiaalinen vastuu: Terveyden edistämisen keskus. Jyväskylä: Gummerus.

Lagerspetz, Kirsti 1998. Naisten aggressio. Helsinki: Tammi.

Mahkonen, Sami 2010. Lastensuojelu ja laki. Helsinki: Edita Prima Oy.

Nettiturvakoti.2007.WWW-dokumentti.

<http://www.turvakoti.net/fi/tekijat/nainen+vakivallan+tekijana/kylla+aitikin+huutaa/>.

Ei päivitystietoja. Luettu 23.3.2010.

Nykyri, Tuija 1998. Naisen viha. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto: Kampuskirja.

Ojala, Ulla 2009. väkipalta synnyttää väkipaltta. Lapsen maailma lehti 5, 14-17.

Paavilainen, Eija & Pösö, Tarja 2003. Lapset, perhe ja väkipaltatyö. Porvoo; Helsinki: WSOY.

Pyykkö, Eero 2003. kotona, turvassako? Mielenterveyslehti 5, 24-26.

Paavola, Arja-Leena 2008. Väkipallan varjossa. Lapsen maailma lehti 10, 48-49.

Reenkola, Elina 2008. Nainen ja viha. Aggressio voimavaraksi. Helsinki; Jyväskylä: Minerva.

Syrjäläinen, Eija & Eronen, Ari & Värri, Veli-Matti (toim.) 2007. Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampere: Tampere University Press: Taju.

Söderholm, Annliss & Halila, Ritva & Kivittie-Kallio, Satu & Mertsola, Jussi & Nieminen, Sirkku (toim.) 2004. Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodesim.

TerveSuomi, jotta suomalaiset pysyisivät terveinä. Savonian ammattikorkeakoulu. WWW-dokumentti. <http://www.terveysuomi.fi/fi/julkaisu/11619>. Päivitetty 4.6.2008. Luettu 24.3.2010.

Törrönen, Hannele 2006. Ensi- ja turvakotienliitto. WWW-dokumentti.

http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/haetko_tietoa2/perhevakivalta/naiset_vakivallan_tekijoina/. Ei päivitystietoja. Luettu 23.3.2010.

Unicef. Lapsen oikeuksien sopimus lyhennettynä. WWW-dokumentti. http://www.unicef.fi/LOS_lyhyt. Ei päivitystietoja. Luettu 4.4.2010.

Vuokila – Oikkonen, Päivi 2002. Akuutin psykiatrisen osastohoidon yhteistyöneuvottelun keskustelussa rakentuvat kertomukset. Oulun yliopisto. Hoitotieteen ja terveyshallinnonlaitos. Psykiatrian klinikka. WWW-dokumentti.

<http://herkules oulu.fi/isbn9514268903/html/x241.html>

Ei päivitystietoja. Luettu 14.6.2010.

RIKOSSEURAAMUSVIRASTO

LIITE 1 Tutkimuslupa

Päätös

12.6.2009

31 /912/2009

Tiina Naukkarinen
Heikinkatu 49 D
55100 Imatra

Niina Paavilainen
Kesäniementie 50 B
51760 Nuutilanmäki

Hakemuksenne 7.6.2009

Tutkimuslupahakemus

Olette hakeneet Rikosseuraamusvirastolta tutkimuslupaa Mikkelin ammatti-
korkeakoulun sosiaalian koulutusohjelman opinnäytetyötä varten. Opinnäy-
tettä ohjaavana opettajana on lehtori Virve Jussila.

Tutkimuksen aihe ja tarkoitus

Tutkimuksen aiheena on naisten väkivaltainen käyttäytyminen lapsia koh-
taan. Tarkoituksena on selvittää syitä, jotka johtavat väkivaltaiseen käytök-
seen, minkälaista väkivaltaa on ollut, sekä minkälaisia ajatuksia ja tuntemuk-
sia väkivallan käyttö on herättänyt naisilla

Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat Vanajan vankilan naisvangit.

Tutkimuksen toteutus

Narratiivinen tutkimusote. Aineisto kerätään anonyymisti naisvankien omia
kertomuksia pyytämällä.

Lupahakemus

Haette lupaa tutkimuksen suorittamiseen.

Päätös

Rikosseuraamusvirasto myöntää teille tutkimusluvan hakemuksenne mukai-
sesti.

Olette olleet yhteydessä Vanajan vankilan apulaisjohtaja Marjatta Kurriin.
Tutkimuksen yhteyshenkilön nimeäminen, haastateltavien valinta ja muut
käytännön järjestelyt tutkimuksen toteuttamiseksi sovitaan hänen välityksel-
lä.

Vankien osallistuminen tutkimukseen on vapaaehtoista ja heiltä tulee pyytää
haastatteluihin yksilöity suostumus. Tutkimuksen toteutus ja tutkimusaineis-
ton keruu ei saa aiheuttaa kohtuutonta haittaa vankilaosastojen muulle toi-
minnalle.

Tutkimustulokset on esitettävä niin, etteivät yksittäiset henkilöt ole tunnistettavissa. Tutkimusaineisto on säilytettävä siten, ettei se joudu ulkopuolisten käsiin. Tutkimusaineisto on tarkoitettu vain tutkimukselliseen käyttöön ja se on hävitettävä tutkimuksen valmistuttua.

Tutkimuksen valmistuttua siitä tulee lähettää kopio Rikosseuraamusvirastoon sekä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen Kriminologiselle kirjastolle (Vernissakatu 2A, 01301 VANTAA).

Maija Kukkonen
ylivohtaja

Peter Blomster
tutkija

Tiedoksi

Etelä-Suomen aluevankilan johtaja Marjatta Kaijalainen
Vanajan vankilan johtaja Kaisa Tammi-Moilanen
Vanajan vankilan apulaisjohtaja Marjatta Kurri

LIITE 2 Kirjoituspyyntö

Hei!

Olemme sosiaali-alan opiskelijoita Mikkelin ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä aiheesta naisten fyysinen ja henkinen väkivalta lapseen kohdistuneena. Tarinasi kautta haluamme tuoda esiin väkivaltaa käyttäneiden naisten ajatuksia ja tunteita.

Jos sinulla on kokemuksia väkivaltaa käyttäneenä naisena, pyydämme, että vastaisit alla oleviin kysymyksiin vapaamuotoisesti.

1. Mikä tai mitkä asiat ovat johtaneet väkivallan käyttöön?
2. Miten henkinen, fyysinen tai molemmat väkivallan muodot ovat ilmenneet käytössäsi?
3. Mitä ajatuksia ja tunteita väkivallan käyttö on herättänyt sinussa?

Voit kirjoittaa mielesi mukaan niistä asioista, jotka haluaisit kertoa meille. Nämä edellä mainitut kysymykset olisivat kuitenkin ne, joihin pyytäisimme sinua ainakin vastaamaan.

Voit kirjoittaa täysin anonymisti. Sinun ei tarvitse kertoa ikääsi eikä nimeäsi. Jos kertomuksessasi olet kuitenkin maininnut nimesi, tulemme käsittelemään kertomuksesi täysin luottamuksellisesti, eikä henkilöllisyyttäsi paljasteta missään vaiheessa kenellekään.

Kertomuksessasi esiintyvän lapsen iällä ei ole merkitystä, eikä lapsen tarvitse olla omasi.

Pyydämme, että kertoisit tarinasi ja palauttaisit kertomuksesi ennen 24.7.2009.

Kertomuksesi hävitetään opinnäytetyön valmistuttua.

Kiitos jo etukäteen kertomuksestasi.

Tiina Naukkarinen

Niina Paavilainen

LIITE 3 LOS

LAPSEN OIKEUKSIEN SOPIMUS LYHENNETTYNÄ UNICEFIN SIVUSTOLTA

1. Jokainen alle 18-vuotias on lapsi.
2. Lapsen oikeudet kuuluvat jokaiselle lapselle. Lasta ei saa syrjiä hänen tai hänen vanhempiensa ulkonäön, alkuperän, mielipiteiden tai muiden ominaisuuksien vuoksi.
3. Lasta koskevia päätöksiä tehtäessä on aina ensimmäiseksi otettava huomioon lapsen etu.
4. Valtion on toteutettava Lapsen oikeuksien sopimuksen määräämät oikeudet.
5. Valtion on kunnioitettava vanhempien tai muiden lapsen huoltajien vastuuta, oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen kasvatuksessa.
6. Jokaisella lapsella on oikeus elämään. Valtion on taattava mahdollisimman hyvät edellytykset lapsen henkiinjäämiselle ja kehitykselle.
7. Jokainen lapsi on rekisteröitävä heti syntymän jälkeen. Syntyneellä lapsella on oikeus nimeen ja kansalaisuuteen sekä, mikäli mahdollista, oikeus tuntea vanhempansa ja olla heidän hoidettavanaan.
8. Lapsella on oikeus säilyttää henkilöllisyytensä, kansalaisuutensa, nimensä ja sukulaissuhteensa.
9. Lapsella on lähtökohtaisesti oikeus elää vanhempiensa kanssa, jos hänellä on hyvä ja turvallista olla heidän kanssaan. Vanhemmistaan erossa asuvalla lapsella on oikeus tavata ja pitää säännöllisesti yhteyttä kumpaankin vanhempaansa. Tapaaminen voidaan estää, jos se on lapsen edun vastaista.
10. Jos lapsi ja hänen vanhempansa joutuvat eri valtioihin, on valtion velvollisuus käsitellä hakemus perheen jälleenyhdistämiseksi myönteisesti ja viivyttämättä.

11. Valtioiden on estettävä lasten laittomat kuljetukset maasta.
12. Lapsella on oikeus ilmaista omat mielipiteensä kaikissa itseään koskevissa asioissa ja ne on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.
13. Lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä, kunhan ne eivät loukkaa muiden oikeuksia. Lapsella on oikeus saada tietoa.
14. Lapsella on oikeus ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen. Valtion tulee kunnioittaa vanhempien lapselle antamaa ohjausta tämän oikeuden käyttämisessä.
15. Lapsilla on oikeus järjestäytyä ja toimia yhdistyksissä.
16. Lapsella on oikeus yksityisyyteen, kotirauhaan ja kirjesalaisuuteen. Hänen kunniansa tai mainettaan ei saa halventaa.
17. Lapsella on oikeus saada tietoa esim. television, radion ja lehtien välityksellä. Valtiolla on velvollisuus rohkaista tiedotusvälineitä tuottamaan lapsen hyvinvointia ja kehitystä tukevaa aineistoa. Lasta tulee suojella hänen hyvinvointinsa kannalta vahingolliselta aineistolta.
18. Vanhemmilla on ensisijainen ja yhteinen vastuu lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä lapsen edun mukaisesti. Valtion on tuettava vanhempia lasten kasvatuksessa.
19. Lasta on suojeltava kaikelta väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta ja hyväksikäytöltä.
20. Lapsella, joka ei voi elää perheensä kanssa, on oikeus saada valtiolta erityistä suojelua ja tukea. Tällöin on kiinnitettävä huomiota lapsen kasvatuksen jatkuvuuteen sekä lapsen etniseen, uskonnolliseen ja kielelliseen taustaan.
21. Lapsi voidaan adoptoida, jos se on lapsen kannalta paras vaihtoehto.

22. Valtion tulee suojella pakolaislapsia ja huolehtia heidän tässä sopimuksessakin lueteltujen oikeuksiensa toteutumisesta.
23. Vammaisen lapsen erityistarpeet tulee huomioida ja hänen tulee saada nauttia täysipainoisesta ja hyvästä elämästä.
24. Lapsella on oikeus elää mahdollisimman terveenä ja saada tarvittaessa hoitoa.
25. Kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen hoito ja sijoituksen perusteet tulee tarkistaa ajoittain.
26. Lapsella on oikeus sosiaaliturvaan.
27. Lapsella on oikeus hänen ruumiillisen, henkisen, hengellisen, moraalisen ja sosiaalisen kehityksensä kannalta riittävään elintasoon.
28. Lapsella on oikeus käydä ilmaiseksi peruskoulua. Valtion on edistettävä toisen asteen koulutusta ja opinto-ohjausta sekä ehkäistävä koulunkäynnin keskeyttämistä.
29. Koulutuksen tulee kehittää lapsen kykyjä, ihmisoikeuksien, lapsen vanhempien sekä oman ja muiden kulttuurien kunnioittamista sekä suvaitsevaisuutta.
30. Vähemmistöryhmään tai alkuperäiskansaansa kuuluvalla lapsella on oikeus ryhmänsä kulttuuriin, uskontoon ja kieleen.
31. Lapsella on oikeus lepoon, leikkiin ja vapaa-aikaan sekä taide- ja kulttuurielämään.
32. Lapsella ei saa teettää työtä, joka haittaa hänen opintojaan tai vahingoittaa hänen terveyttään tai kehitystään.
33. Lasta on suojeltava huumeidenkäytöltä.
34. Lasta on suojeltava kaikenlaiselta seksuaaliselta hyväksikäytöltä.

35. Valtioiden on estettävä lapsikauppa.
36. Lasta on suojeltava kaikelta hyväksikäytöltä.
37. Lasta ei saa kiduttaa. Lasta ei saa rankaista julmalla tai halventavalla tavalla. Lapsen vangitsemista on käytettävä vasta viimeisenä keinona ja tällöin lasta on kohdeltava inhimillisesti ja hänen ikänsä huomioiden.
38. Alle 18-vuotiasta ei saa värvätä armeijaan eikä hän saa osallistua sodankäyntiin. Aseellisissa selkkauksissa on suojeltava lapsia. (Ikäraja nostettu lisäpöytäkirjassa viidestätoista kahdeksantoista vuoteen.)
39. Väärinkäytösten uhriksi joutunutta lasta on autettava toipumaan ja hänen sopeutumistaan yhteiskuntaan on edistettävä.
40. Lakia rikkonutta tai siitä epäiltyä lasta on kohdeltava hänen ihmisarvoaan kunnioittaen ja hänen ikänsä huomioon ottaen.
41. Jos valtion kansallinen lainsäädäntö turvaa lapselle paremmat oikeudet kuin tämä sopimus, sitä on noudatettava.
42. Valtion tulee huolehtia, että kaikki kansalaiset tuntevat lapsen oikeudet.
43. Tämän sopimuksen noudattamista valvoo YK:n lapsen oikeuksien komitea.
44. Valtioilla on velvollisuus raportoida säännöllisesti lapsen oikeuksien toteutumista.
45. Erityisjärjestöillä, UNICEF:illa ja muilla YK:n elimillä on oikeus ja velvollisuus arvioida ja edistää sopimuksen täytäntöönpanoa.
46. – 54. Nämä artiklat koskevat sopimukseen liittymistä, sen voimaantuloa ja muutoksia.